

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА**

СХВАЛЕНО
рішенням Вченої ради
Київського університету
права НАН України
протокол № 1
від «30 » 08 2016 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор
Київського університету
права НАН України, проф.
Ю.Л.Боницький
« 30 » 08 2016р.

ПРОГРАМА

вступного іспиту до аспірантури
зі спеціальності 082 – міжнародне право

Київ – 2016

Програма розроблена і розглянута на засіданні кафедри
міжнародного права та порівняльного правознавства
протокол 1 від « 30» серпня 2016 р.

Завідувач кафедри, д.ю.н., проф. В.Н.Денисов

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 12.00.11- міжнародне право, розрахована на вступників до аспірантури на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Програма складена в обсязі навчальних програм для вищих навчальних закладів IV рівня акредитації.

Програма містить систему теоретико-правових положень з міжнародного публічного права, які дозволяють претендентам на здобуття наукового ступеня кандидата наук опанувати комплексом необхідних і обов'язкових знань, основних правових понять і категорій.

ПРОГРАМА КУРСУ «МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО»

Тема 1. Поняття міжнародного публічного права

Походження терміну “міжнародне право”. Визначення поняття міжнародне публічне право. Головне призначення міжнародного права. Міжнародне право та міжнародні відносини. Міжнародне право в міжнародній нормативній системі. Функції міжнародного права. Об'єкт і предмет міжнародного права. Поняття “суб'єкт міжнародного права”. Поняття системи міжнародного права. Проблеми становлення загальновизнаної системи міжнародного права. Закономірності розвитку системи міжнародного права.

Внутрішня організація міжнародного права. Системи міжнародного права і система міжнародних відносин. Питання функціонування сучасних регіональних підсистем системи міжнародного права. Загальна характеристика структури міжнародного права. Головні компоненти структури міжнародного права. Співвідношення структури і системи міжнародного права. Поняття галузі міжнародного права та її структура. Системні фактори, що мають роль утворюючих в галузі міжнародного права. Різновиди галузей міжнародного права. Поняття і структура інституту міжнародного права. Класифікація інститутів сучасного міжнародного права: загальносистемні, внутрішньогалузеві, комплексні, суміжні тощо. Система міжнародного права, система науки міжнародного права і система навчальних курсів міжнародного права. Система викладання сучасного міжнародного права.

Тема 2. Історія та становлення і розвиток міжнародного публічного права

Сучасні концепції виникнення міжнародного права. Сучасна юридична наука про періодизацію історії міжнародного права. Наука міжнародного права та її роль у розвитку, становленні і функціонуванні міжнародного права. Міжнародне право в перехідний період від середньовіччя до нового часу. Вестфальський мир 1648 р. Основні інститути міжнародного права періоду абсолютизму. Вплив Великої французької та інших буржуазних революцій на розвиток міжнародного права. “Європейське міжнародне право цивілізованих народів”. Віденський конгрес 1815 р. Паризький конгрес 1856 р. Берлінський конгрес 1878 р. Берлінська конференція 1884 – 1885 рр. Гаазькі конференції миру 1899 - 1907 рр. Міжнародне право як засіб закріплення поділу світу і колоніальних загарбань. Колонії, протекторати, сфери впливу. Перша світова війна і міжнародне право. Принципи міжнародних відносин, проголошенні Жовтневою революцією і міжнародно – правова діяльність Радянської Росії. Версальські мирні угоди 1919 – 1920 рр. Ліга націй. Генуезька і Гаазька конференції 1922 р. Локарнська конференція

1925 р. Пакт Бріана Келлога. Конвенції про визначення агресії 1933р. Мюнхенська угода 1938 р. Радянсько – німецький пакт 1939 р. (“пакт Ріббентропа Молотова”) і таємні протоколи до нього. Війна Радянського Союзу з Фінляндією (1939р.) і виключення СРСР з Ліги Націй (14 грудня 1939 р.) Друга світова війна і міжнародне право. Вашингтонська декларація 1942 р. Московська, Тегеранська (1943р.), Ялтинська і Берлінська (1945р.) конференції та їх рішення. Нюрнберзький і Токійський трибунали. Конференція Об’єднаних Націй у Сан – Франціско. Потсдамська конференція та її значення для розвитку міжнародного права. Утворення Організації Об’єднаних Націй. Статут ООН. Мирні договори 1947 р. Мирне врегулювання з Німеччиною та Японією. Створення НАТО, СЕАТО, СЕНТО та їх вплив на вирішення питань колективної безпеки. Система органів співробітництва країн Східної Європи. Рада Економічної Взаємодопомоги. Загальна декларація прав людини. Встановлення і зміщення принципів міжнародного співробітництва в галузі прав і основних свобод людини. Нові незалежні держави країн Азії, Африки та Латинської Америки та міжнародне право. Рух неприєднання, його цілі та принципи. Міжнародні військові трибунали для Югославії та Руанди. Схвалення Статуту Міжнародного кримінального Суду ООН (Рим 18 липня 1998 рік). Методологія науки міжнародного права. Сучасна система науки міжнародного права. Актуальні проблеми теорії і практики міжнародного права.

Тема 3. Норми міжнародного публічного права

Поняття, визначення і характеристика норм міжнародного права. Класифікація і ієрархія норм у міжнародному праві. Види міжнародно – правових норм: норми, принципи і норми звичаї; універсальні і локальні норми; юридичні і фактичні; диспозитивні та імперативні. Питання про субординацію норм міжнародного права. Концепція узгодження позицій суб’єктів міжнародного права у процесі нормотворення. Зіставлення категорій “воля держави” і “позиція держави”. Визнання звичаевого правила нормою права *opinio juris*. Ст. 38 Статуту Міжнародного суду та його практика. Поняття імперативних норм *jus cogens* та особливості їх творення. Ст. 53 Віденської конвенції про право міжнародних договірів 1969 р. Неприпустимість відхилення від імперативної норми і її звязок з принципом *pacta sunt servanda* (договори мають бути виконані). Характерні риси норми *jus cogens*: приймається і визнається державами, має загальне визнання, володіє імперативною силою обмеженість зміни і некодифікованість. Акти міжнародних організацій. Акти – рекомендації, акти правозастосовного характеру. Акти схвалення міжнародних договорів, що виходять за межі внутрішньої діяльності міжнародних організацій. Явне мовчазне прийняття державами актів міжнародних організацій.

Тема 4. Джерела міжнародного права

Визначення терміну “джерело” міжнародного права. Формальні і матеріальні джерела. Перелік джерел міжнародного права згідно зі ст.38 Статуту Міжнародного Суду. Міжнародні Конвенції. Міжнародні звичаї. Загальні принципи права. Судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих фахівців. Обов’язкові нормативні резолюції міжнародних організацій. Договір та. Звичай і договір як основні джерела міжнародного права ст. 53 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. Декларації, протоколи, пакти, трактати як форми міжнародних договорів. Розподіл джерел у міжнародному праві, критерії такого розподілу. Інші джерела міжнародного права. Загальні принципи міжнародного права, закріплені в універсальних міжнародних договорах. Судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних націй як допоміжні засоби визначення правових норм.

Тема 5. Імплементація та інкорпорація норм міжнародного права та кодифікація міжнародного права

Поняття механізму реалізації (імплементації) норм міжнародного права. Механізм реалізації норм міжнародного права в системі міжнародно – правового регулювання. Дозвіл, заборона і зобовязання. Особливості їх реалізації в міжнародно – правовій сфері. Співвідношення і особливості реалізації норм дозвільного, забороненого і зобовязального характеру. Міжнародно – правові гарантії реалізації норм міжнародного права. Міжнародна правосвідомість. Міжнародний інституційний механізм реалізації норм міжнародного права. Юридичні факти в механізмі реалізації норм міжнародного права. Стадії і способи реалізації. Міжнародний контроль в механізмі реалізації норм міжнародного права. Особливості міжнародного тлумачення норм міжнародного права. Офіційне і неофіційне тлумачення. Головні засоби тлумачення. Поширювальне і обмежувальне тлумачення. Національний механізм реалізації норм міжнародного права. Національно – правові гарантії реалізації норм міжнародного права. Національний інституційний механізм реалізації норм міжнародного права. Національний правовий механізм реалізації норм міжнародного права. Національний контроль за належною реалізацією норм міжнародного права. Проблема співвідношення національно – правового тлумачення і необхідного з’ясування змісту норми міжнародного права. Граматичне і логічне тлумачення, систематичне й історико – політичне тлумачення. Походження ідеї інкорпорації як способу систематизації чинного міжнародного права. “Збірник трактатів” Ф. Мартенса “Хрестоматія російського міжнародного права” О. Ейхельмана. Офіційна і неофіційна інкорпорація. Поняття кодифікації і прогресивного розвитку міжнародного права. Віденський конгрес 1815 р. Міжнародні концепції у Женеві (1864 р.), Петербурзі (1868 р.), Гаазі (1899 - 1907), Женеві (1949 р.). Резолюція асамблей Ліги Ніцій

від 26 вересня 1927 р. Ст. 13 Статуту ООН. Комісії міжнародного права. Відмінності між “прогресивним розвитком” і “кодифікацією міжнародного права”. Основні напрями кодифікації міжнародного права. Узгодження позицій держав щодо змісту міжнародного правила поведінки і визнання державами цього правила нормою міжнародного права. Уточнення і перегляд чинних та розробка нових принципів і норм з врахуванням актуальних потреб міжнародних відносин. Роль міжнародних договорів в цьому процесі. Кодифікаційна робота в межах ООН.

Тема 6. Основні принципи міжнародного публічного права

Поняття принципів міжнародного права. Система принципів сучасного міжнародного права. Принцип, як імперативний регулятор міжнародних відносин. Принцип, як закономірність побудови системи міжнародного права. Принципи міжнародної правотворчості та правозастосування. Принципи-ідеї. Класифікація принципів міжнародного права. Взаємозв’язок і взаємодія принципів. Структура принципу міжнародного права. Кодифікація принципів: Статут ООН, Декларація про принципи міжнародного права, які стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН 1970 р. Заключний акт Наради з питань безпеки і співробітництва в Європі 1975 р. Конституція України щодо принципів міжнародного права. Принципи, що стосуються підтримання міжнародного миру і безпеки:

- принцип незастосування сили чи погрози силою. Нормативний зміст. Озброєне та неозброєне насильство. Статут ООН про законне застосування сили. Головні види порушення даного принципу.
- Принцип непорушності державних кордонів. Визначення принципу за Заключним актом НБСЄ. Нормативний зміст принципу. Співвідношення даного принципу з принципом недоторканості державних кордонів.
- Принцип територіальної цілісності держав. Становлення принципу та його визначення за Заключним актом НБСЄ. Нормативний зміст принципу. Декларація 1994 року країн СНД щодо вказаного принципу.
- Принцип мирного розв’язання міжнародних суперечок. Його визначення та нормативний зміст.
- Принцип невтручання у внутрішні справи держав. Загальна характеристика процесу становлення принципу. Визначення та нормативний зміст даного принципу. Межі поняття “внутрішні справи”. Взаємодія принципу з іншими принципами міжнародного права.

Принципи пов’язані з міжнародним співробітництвом держав:

- Принцип суверенної рівності держав. Поняття та нормативний зміст принципу відповідно до Декларації про принципи міжнародного права 1970 р. Розвиток нормативного змісту даного принципу в декларації принципів Заключного акту НБСЄ 1975р.

- Принцип загальної поваги прав людини . визначення понять “права” і “свободи” людини. Статут ООН про права людини. Головні міжнародно-правові акти з питань прав людини. Міжнародні стандарти з прав і свобод людини та проблема їхньої національної імплементації.
- Принцип самовизначення народів і націй. Визначення та нормативний зміст принципу. Його роль у розв’язанні проблем колоніалізму та залежності народів. Співвідношення даного принципу з іншими, зокрема з принципами рівноправності, територіальної цілісності та невтручання у внутрішні справи держави.
- Принцип співробітництва. Визначення та нормативний зміст принципу. Принцип співробітництва та проблема дискримінації.
- Принцип сумлінного виконання міжнародних зобов’язань. Визначення і нормативний зміст. Віденська Конвенція про право міжнародних договорів 1969 року щодо даного принципу. Неможливість посилання на відсутність відповідної норми у національному законодавстві. Підсумковий документ Віденської зустрічі 1989 року про цей принцип. Принцип *pacta sunt servanda*.

Тема 7. Поняття суб’єкта міжнародному публічному праві

Поняття суб’єкта міжнародного права. Визначення суб’єкта міжнародного права. Міжнародна правосуб’єктивність, її співвідношення з поняттями “правозадатність та дієздатність”. Держава як головний суб’єкт міжнародного права. Універсальна правосуб’єктивність держави, її природа та складові. Унітарна , федеративна та конфедеративна держави – питання їхньої правосуб’єктності. Аналіз ст.5 Конституції України. Види суб’єктів міжнародного права. Нація і народ як суб’єкти міжнародного права. Квазі – державні утворення: вільні міста, Ватикан, Мальтійський орден. Міжнародні організації як суб’єкти міжнародного права /головні ознаки та специфіка правосуб’єктності/. Питання щодо міжнародної правосуб’єктності транснаціональних корпорацій та фізичних осіб. Україна як суб’єкт міжнародного права Аналіз Декларації про державний суверенітет України 1990 р. Ст. 5 Конституції України (1996р.), Законів України “Про правонаступництво України 1991р. “Про міжнародні договори України” 1993р.

Тема 8. Інститут визнання у міжнародному праві

Поняття визнання та його юридичне значення. Необхідність і актуальність визнання. Визнання держави, уряду, повсталої сторони, органів національного визволення, органів опору. Визнання де – факту і де – юре. Критерії офіційного визнання. Способи визнання. Визнання нових держав. Конститутивна та декларативна теорії визнання. Явне або мовчазне визнання. Визнання нових держав шляхом договірних відносин між іншими суб’єктами міжнародними права. Визнання правонаступництва держави. Визнання нових

урядів. Доктрини Еситрад, Тобара. Критерії визнання нових урядів і критерій ефективності.Інші види міжнародно – правового визнання. Визнання органів опору. Визнання національно – візвольного руху. Визнання статусу воюючої сторони. Визнання уряду у вигнанні.

Тема 9. Інститут правонаступництва у міжнародному праві

Зміст та визначення правонаступництва держав. Чим зумовлюється необхідність правонаступництва держав та його визначення. Момент правонаступництва, держава - попередник та держава – наступник. Форми (підстави та сфера правонаступництва). Правонаступництво держав СНД, найважливіші угоди з цього питання між вказаними державами. Правонаступництво держав щодо міжнародних договорів. Правонаступництво при об'єднанні держав. Правонаступництво у випадках відокремлення частин держави та приєднанні її території до іншої держави. Специфіка правонаступництва нових незалежних держав.Правонаступництво щодо державної власності. Загальні положення. Правонаступництво при об'єднанні держав. Правонаступництво при роз'єднанні держав. Правонаступництво у випадках передачі частин території або відокремленні частини території та її об'єднання з іншою державою. Специфіка правонаступництва держав СНД та нових незалежних держав.Правонаступництво щодо державних архівів. Загальні положення. Правонаступництво при об'єднанні держав. Правонаступництво у випадках роз'єднання держав. Правонаступництво у випадках передачі частин території або відокремленні частини території та її об'єднання з іншою державою. Специфіка правонаступництва в державах СНД та нових незалежних держав.Правонаступництво щодо загальних боргів. Правонаступництво у випадках роз'єднання держави. Інші випадки правонаступництва державних боргів. Специфіка правонаступництва щодо боргів нових незалежних держав.

Тема 10. Відповідальність у міжнародному праві

Поняття та суб'єкти міжнародної відповідальності . Визначення міжнародної відповідальності. Міжнародні делікти та міжнародні злочини. Відповідальність держави та її юридичних і фізичних осіб. Головні риси міжнародної відповідальності. Відповідальність за злочин проти міжнародного миру та безпеки. Підстави міжнародно-правової відповідальності. Міжнародний договір, міжнародний звичай, рішення міжнародних організацій та міжнародних судових установ і односторонні міжнародно-правові акти як юридичні підстави міжнародно-правової відповідальності. Фактичні підстави міжнародно-правової відповідальності. Питання про винність.Класифікація міжнародних правопорушень :а)

звичайні міжнародні правопорушення;б) особливо небезпечні міжнародні правопорушення;в) злочини проти людства. Класифікація злочинів проти людства:а) злочини проти миру; б) військові злочини; злочини проти людяності.Злочини колоніалізму,расизму. Нові форми рабства. Екоцид. Наслідки не дружнього акту,зловживання правом, квазіміжнародного правопорушення.Обставини, що звільняють від відповідальності. Визначення та види обставин, що звільняють від відповідальності: винність потерпілої сторони; форсмажорні обставини; крайня необхідність.Види і форми міжнародної відповідальності.Матеріальна та нематеріальна відповідальність. Форма міжнародно-правової відповідальності.Ресторація , сатисфакція, реституція, репарація.Залежність обсягу і виду відповідальності від характеру і наслідків правопорушення. Поняття міжнародно-правових санкцій. Характерні особливості міжнародно-правових санкцій. Співвідношення міжнародно-правової відповідальності та міжнародно-правових санкцій.

Тема 11. Право міжнародних договорів

Поняття і юридична природа міжнародного договору. Визначення міжнародного договору. Об'єкт та мета міжнародного договору. Терміни, що використовуються для позначення суб'єктів договірного процесу. Класифікація міжнародних договорів: за колом учасників, характером договору, об'єктами регулювання та формами договору. Структура міжнародного договору та його мова.Укладання міжнародних договорів. Стадії укладання, уповноважені на укладання договору особи. Підготовка та прийняття тексту договору. Встановлення аутентичності тексту. Висловлення згоди на обов'язковість договору. Підписання договору, його ратифікація. Прийняття, затвердження договору, приєднання до нього. Депозитарій і його функції. Застереження до міжнародного договору та зауваження до нього. Міжнародні договори, укладені за участю міжнародних організацій. Дія і застосування договорів за участю міжнародних організацій у часі та просторі. Кодифікаційна робота Комісії міжнародного права. Чинність, дійсність та тлумачення міжнародних договорів.Надання договорам чинності. Договір на строк, без зазначення строку та безстроковий договори. Територіальна сфера дії договору. Тлумачення міжнародного договору: визначення, головні принципи та засоби тлумачення. Дійсність договору, випадки його недійсності. Припинення дії договору. Юридичні підстави для припинення дії договору. Виконання зобов'язань. Закінчення терміну. Взаємна згода на припинення договору. Анулювання. Порушення умов договору іншою стороною. Неможливість виконання умов договору. Припинення за взаємною згодою. Перегляд. Переукладення. Призупинення дії договору. Поява нової норми міжнародного права імперативного характеру та її вплив на чинність договору. Поняття мирних договорів у світлі ст.53 Віденської конвенції 1969р. Правові наслідки призупинення,

перегляду, припинення дії міжнародного договору. Вплив збройних конфліктів і революцій на чинність міжнародних договорів. Поновлення дії договору.

Тема 12. Право зовнішніх зносин. Дипломатичне та консульське право

Зовнішні зносини держав. Поняття права зовнішніх зносин. Об'єкти права зовнішніх зносин. Джерела права зовнішніх зносин. Конвенційні й узвичаєні норми міжнародного права у сфері зовнішніх зносин держав. Роль внутрішньодержавного законодавства в регламентації створення і діяльності органів зовнішніх зносин. Система права зовнішніх зносин. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961р. Віденська конвенція про консульські зносини 1963р. Конвенція про спеціальні місії 1963р. Віденська конвенція про представництва держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975р. Органи зовнішніх зносин держави та їх система. Внутрішньодержавні конституційні і спеціалізовані органи зовнішніх зносин. Парламент, глава держави, уряд, глава уряду. Міністерства, відомства, комітети у сфері зовнішніх зносин держави. Поняття дипломатичного права. Дипломатичні представництва та місії. Визначення та система дипломатичного права. Головні міжнародно-правові документи. Постійні та термінові органи зовнішніх зносин. Склад та функції дипломатичного представництва. Стадії призначення голови дипломатичного представництва, припинення його повноважень. Члени дипломатичного представництва. Дипломатичний корпус. Привілеї та імунітети. Визначення термінів “дипломатичний корпус”, “Привілеї” та “імунітети”. Привілеї та імунітети дипломатичного представництва і дипломатичного персоналу. Зв'язок дипломатичного представництва з іншими представництвами та своєю країною. Митні привілеї. Обов'язки дипломатичного представництва. Дипломатичне право спеціальних місій і міжнародних організацій. Визначення та призначення дипломатичних місій, їхні рівні. Привілеї та імунітети членів дипломатичних місій. Дипломатичний статус міжнародної організації, її посадових осіб та службовців. Дипломатичний статус експертів ООН. Консульське право. Історія виникнення та визначення. Джерела консульського права. Типи консульських установ. Процедура призначення консула. Припинення повноважень. Класи та персонал консульських установ. Консульські функції. Консульські привілеї та імунітети.

Тема 13. Право міжнародних організацій

Поняття і розвиток права міжнародних організацій. Зародження і становлення інституту міжнародних організацій в міжнародних відносинах. Правова природа адміністративних союзів XIX ст. Ліга Націй. Сучасна система міжнародних організацій, їх типи і види. Класифікація міжнародних організацій. Право міжнародних організацій як галузь сучасного міжнародного права. Суб'єкти і об'єкти права міжнародних організацій.

Джерела права міжнародних організацій.Юридична природа міжнародних організацій. Міжнародні організації і державний суверенітет. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій. Правова основа створення і функціонування міжнародних організацій. Проблема кодифікації права міжнародних організацій. Поняття міжнародної організації. Класифікація міжнародних організацій: за характером членства, колом учасників, характерами компетенції та повноважень, порядком вступу. Процес утворення міжнародної організації: прийняття засновницького документа, створення матеріальної структури, скликання головних органів. Договірна правосуб'єктність міжнародної організації. Припинення існування.Комpetенція міжнародних організацій, їхніх органів. Комpetенція та функції міжнародних організацій. Органи міжнародної організації. Види таких органів, принципи їхнього формування. Визначення рішення міжнародної організації (її органу). Прийняття рішення, види більшості. Поняття консенсусу.Організація Об'єднаних Націй. Історія створення і правова природа ООН. Статут ООН.Членство в ООН. Система органів ООН. Генеральна Асамблея. Рада Безпеки. Економічна і Соціальна. Міжнародний Суд. Секретаріат ООН. Питання перегляду Статуту ООН. Створення Ради з прав людини в ООН. Спеціалізовані та інші установи системи ООН. Загальна характеристика спеціалізованих установ ООН. Цілі, склад, структура, основні принципи і напрями діяльності: Міжнародної організації праці (МОП), Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), Продовольчої і сільськогосподарської Організації Об'єднаних Націй (ФАО), Організації Об'єднаних Націй в питаннях освіти науки і культури (ЮНЕСКО), Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), Організації Об'єднаних Націй по промисловому розвитку (ЮНІДО) та інших установ ООН, які забезпечують співробітництво економічного, соціального, культурного і гуманітарного характеру.Цілі, склад, структура, основні принципи та напрями діяльності спеціалізованих установ ООН, які забезпечують міжнародне співробітництво в галузі транспорту, зв'язку, охорони природи: Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО), міжнародна морська організація (IMO), Міжнародний союз електрозв'язку (МСЕ), Всесвітній поштовий союз (ВПС), Всесвітня метеорологічна організація (ВМО) тощо.Цілі, склад, структура, основні принципи та напрями діяльності спеціалізованих установ ООН, покликаних забезпечити міжнародне співробітництво в сфері фінансів і кредиту: Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку (МФСР).Організаційно-правові особливості діяльності МАГАТЕ. Автономні організації ООН (ЮНКТАД, ГАТТ/СОН та ін.) – правові особливості і головні напрями їх діяльності. Роль міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем сучасності.Міжнародні конференції, їх статус, правила процедури. Механізм прийняття рішень. Природа прийнятих ними актів.

Тема 14. Поняття території як правової категорії у міжнародному праві

Територія та її види. Визначення території. Державна територія, особливості її статусу. Територія з міжнародним режимом – відкрите море, повітряний простір над ним, глибоководне дно за межами континентального шельфу. Територія із змішаним режимом (континентальний шельф, економічна морська зона). Територія під особливим правовим режимом. Нейтралізовані та демілітаризовані території. Без'ядерні зони : політичні і правові аспекти. Склад і юридична природа державної території. Сухопутна і водна території, повітряний простір. Надра. Суверенітет та юрисдикція держави на своїй території. Природне середовище. Право концесій. Кордони державної території. Види сухопутних та водних кордонів. "Історичні" кордони. Правовий статус та режим кордонів. Зміна кордонів та територіальні суперечки. Підстави для зміни кордонів. Типові випадки суперечок про кордони. Неузгодженість кордонів і територіальні суперечки. Засади розв'язання територіальних суперечок, можливі докази належності території. Принцип естопелью. Міжнародні річки. Визначення та види міжнародних річок. Головні положення про судноплавство на міжнародних річках. Несудноплавне використання міжнародних річок. Головні принципи правового режиму міжнародних рік. Багатонаціональні і прикордонні ріки. Віденський 1815 р. і Паризький 1856 р. конгреси про свободу судноплавства по міжнародних ріках Європи. Міжнародно – правовий режим Арктики та Антарктики. Правові питання території України. Державні кордони України. Законодавство України про територіальне верховенство і режим державних кордонів. Закон України "Про державний кордон України" від 4 листопада 1991 року. Міжнародні угоди України і принцип цілісності державної території і непорушності державних кордонів. Декларація про дотримання суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості кордонів держав учасниць СНД 1994 р. Договір про співпрацю в охороні кордонів держав учасниць СНД з державами які не входять в СНД 1995 р. Морські, суходільні, повітряні та річкові кордони України. Правові проблеми перебування іноземних військ на території України. Правові питання регулювання транзиту через територію України. Територіальні проблеми України.

Тема 15. Міжнародне морське право

Виникнення і розвиток міжнародного морського права. Поняття і головні риси міжнародного морського права як галузі сучасного міжнародного права. Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародного морського права. Перша (1958р.). Друга (1960р.) і Третя (1973-1982рр.) конференції ООН з морського права. Женевські конвенції з морського права 1958р. Конвенція ООН з морського права 1982р. Формування і значення основних принципів міжнародного морського права. Міжнародно-правові звичаї у цій

галузі.Міжнародний інституційний механізм у галузі мореплавства й експлуатації ресурсів морських просторів Світового океану. Міжнародна морська організація (IMO). Міжурядова океанографічна комісія ЮНЕСКО (МОК).Класифікація морських просторів і правовий статус морських суден. Національність суден і пов'язані з цим правові наслідки. Імунітет державних морських суден. Правовий статус військових кораблів та їх екіпажів. Внутрішні (національні) морські води. Затоки і бухти. Внутрішні моря. Історичні затоки. Морські порти.Правове становище іноземних торговельних суден і військових кораблів у внутрішніх водах держави.Територіальні води (територіальне море). Ширина територіальних вод у сучасному міжнародному праві і методи її відрахування.Право мирного проходу. Режим територіального моря відповідно до Конвенції ООН по морському праву 1982р. Закони і правила прибережної держави щодо мирного проходу.

Прилеглі зони. Поняття і види прилеглих зон. Режим і їх межа згідно з конвенціями 1958р. і 1982р.Континентальний шельф. Женевська Конвенція про континентальний шельф 1958р. та Конвенція ООН по морському праву 1982р. Делімітація континентального шельфу. Правовий статус вод, що покривають континентальний шельф.Виключна економічна зона. Поняття, правовий статус і ширина виключної економічної зони. Делімітація морських просторів, які створюють економічні зони держав із протилежними чи суміжними узбережжями. Вирішення спорів щодо живих ресурсів виключної економічної зони.Міжнародно-правовий режим відкритого моря. Женевська конвенція про відкрите море 1958р. Конвенція ООН по морському праву 1982р. Складові принципи свободи відкритого моря: свобода судноплавства; свобода польотів повітряних суден над відкритим морем; свобода наукових досліджень; свобода прокладати підводні кабелі та трубопроводи на дні відкритого моря; свобода споруджувати штучні острови й інші установки, які не суперечать нормам міжнародного права; свобода рибальства з дотриманням умов щодо збереження живих ресурсів відкритого моря.Імунітет військових кораблів у відкритому морі.Обов'язок подання допомоги тим, хто терпить біду. Боротьба з піратством і актами тероризму у відкритому морі: норми Женевської конвенції про відкрите море 1958р, Конвенції ООН з морського права 1982р. і Конвенції про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988р.Внутрішньоконтинентальні держави та їх право на доступ і користування свободами відкритого моря.Міжнародно-правове поняття і класифікація архіпелагів.Правовий режим міжнародних проток.Міжнародні канали.Міжнародний район морського дна і його режим за Конвенцією ООН 1982р. Міжнародний орган з морського дна. Проблема демілітаризації морського дна. Договір про заборону розміщення на дні морів і океанів і в його надрах ядерної зброї та інших видів зброї масового знищення 1971р.Правовий статус штучних об'єктів у Світовому океані.

Тема 16. Міжнародне повітряне право

Поняття і зміст міжнародного повітряного права. Міжнародне повітряне право як галузь міжнародного права. Особливості міжнародного повітряного права. Національне законодавство щодо повітряного права. Виключний і повний суверенітет держави над її повітряним простором. Джерела міжнародного повітряного права. Правовий статус повітряного простору. Суверенітет держави на свою територію як основа правового статусу її повітряного простору. Правовий статус повітряного судна і його екіпажу. Національна належність і реєстрація повітряних суден. Склад екіпажу повітряного судна. Громадянство і основні права і обов'язки членів екіпажу повітряного судна. Правова регламентація та юридична класифікація міжнародних повітряних сполучень. Міжнародно-правові аспекти національних польотів. Поняття міжнародного польоту. Поняття статусу міжнародного аеропорту. Прикордонний, митний, валютний і санітарний огляд і контроль. Чиказька конвенція 1944р. щодо аеропортів. Правове регулювання комерційної діяльності в міжнародних повітряних сполучень. Боротьба з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Міжнародні організації в галузі цивільної авіації: а) міжурядові організації: Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО), Європейська конференція цивільної авіації (ЄСАК), Європейська організація із забезпечення безпеки аeronавігації (Євроконтроль); б) неурядові організації: Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА), Міжнародна федерація асоціацій пілотів (ІФАЛПА), Міжнародна асоціація цивільних аеропортів (ІКАА) тощо.

Тема 17. Міжнародне космічне право

Поняття і головні особливості міжнародного космічного права. Особливості режиму космічного простору. Суб'єкти та об'єкт міжнародного космічного права. Джерела міжнародного космічного права – конвенційні норми і норми міжнародно-правових звичаїв. Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла, 1967 року (Договір про космос); Угода про врятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, які запущені в космічний простір, 1968р. (Угода про врятування космонавтів); Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами, 1972р. Конвенція про реєстрацію об'єктів, запущених у космічний простір, 1975р. Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах, 1979р. (Угода про Місяць). Міжнародно-правовий режим космічного простору та небесних тіл. Концепція “загальної спадщини людства” в космічному праві. Заборона военної діяльності у космосі. Запобігання потенційно шкідливим експериментам у космічному просторі. Проблема висотної межі державного суверенітету. Правовий статус космічних апаратів і

екіпажів. Поняття космічного об'єкта. Реєстрація космічних об'єктів. Правовий режим космічних кораблів багаторазового використання і навколоzemних космічних станцій. Здійснення юрисдикції і контролю над космічними об'єктами і космонавтами. Міжнародно-правовий статус космонавтів як посланців людства у космос. Міжнародно-правове забезпечення безпеки космічних екіпажів. Порядок повернення пілотованих космічних об'єктів, які здійснили посадку на іноземні території. Міжнародно-правова відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами.

Тема 18. Міжнародно-правова охорона навколошнього середовища

Поняття і особливості міжнародного права навколошнього середовища як галузі сучасного загального міжнародного права. Головні принципи міжнародно-правової охорони навколошнього середовища. Всесвітня стратегія охорони природи 1980р. Всесвітня хартія природи 1982р. Конвенція про заборону воєнного чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1977р. Інституційний механізм міжнародно-правової охорони навколошнього середовища. Міжнародні конференції. Програма ООН з охорони навколошнього середовища (ЮНЕП). Діяльність ІМКО, ФАО, ЮНЕСКО та інших міжнародних організацій в галузі охорони навколошнього середовища. Неурядові міжнародні організації у галузі охорони навколошнього середовища. Міжнародно-правова охорона Світового океану. Лондонська конвенція по запобіганню забруднення моря нафтою 1954р., поправки до неї 1962, 1969, 1971рр., Конвенція про запобігання забруднення моря скиданням відходів та інших матеріалів 1972р. Конвенція 1969р. про втручання у відкритому морі у випадках аварій, які спричиняють забруднення моря нафтою, і цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну забрудненням нафтою. Конвенція про рибальство й охорону живих ресурсів відкритого моря 1958р., Міжнародна конвенція про регулювання китобійного промислу 1946р. та ін. Міжнародно-правова охорона земельних та інших ресурсів суходолу, рослинного і тваринного світу. Конвенція про водно-болотні угіддя 1971р. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, які знаходяться під загрозою зникнення 1973р. Міжнародно-правова охорона суходільних вод, рік, озер, заповідника у 1998р. Міжнародно-правова охорона навколошнього середовища Арктики та Антарктики. Конвенція про збереження морських живих ресурсів Антарктики 1980р. Міжнародно-правова охорона атмосфери Землі та космічно-го простору. Конвенція про трансграничне забруднення повітря на великі відстані 1979р. Конвенція про озоновий шар 1985р. Природоохоронне законодавство України.

Тема 19. Право міжнародної безпеки і міжнародні збройні конфлікти

Поняття і характерні особливості права міжнародної безпеки. Право міжнародної безпеки як галузь сучасного загального міжнародного права.

Джерела права міжнародної безпеки. Головні та спеціальні принципи. Універсальна і регіональна системи міжнародної безпеки і забезпечення притому права в політиці. Суверенітет на сучасному етапі. Універсальні та регіональні організації і угоди, їх роль у зміщенні системи міжнародної безпеки. Правові основи взаємодії між регіональними організаціями і ООН. Організація з безпеки і співробітництва в Європі. Становлення інституційного механізму забезпечення безпеки в Європі. Концепція “загальноєвропейського дому”. Проблема забезпечення колективної безпеки держав Азії і Африки. ОАД і колективна безпека країн-членів. Засоби забезпечення міжнародної безпеки. Індивідуальна самооборона. Колективна самооборона. Система колективної безпеки відповідно до ст.51 Статуту ООН. Значення постійного нейтралітету і політики неприєднання як засобів обмеження і зменшення небезпеки війни. Правове становище постійно нейтральних і держав, які не приєдналися до існуючих військово-політичних блоків і систем. Створення без'ядерних і нейтральних зон. Договори: Вашингтонський про Антарктику 1959р, Тлателолко 1967р. Раротонга 1985р. Декларація про державний суверенітет України і програма становлення постійно нейтральної, позаблокової, без'ядерної держави. Роззброєння і обмеження зброї як матеріальна гарантія міжнародної безпеки у воєнній галузі. Роззброєння як принцип сучасного міжнародного права. Механізм роззброєння в рамках ООН. Комісія ООН з роззброєння; розгляд цієї проблематики на щорічних і спеціальних сесіях Генеральної Асамблей; Конференція (Комітет) з роззброєння як орган, що функціонує в Женеві (Швейцарія) поза рамками ООН. Головні чинні міжнародно-правові акти щодо роззброєння чи скорочення зброї: Московський договір 1963р. про заборону випробування ядерної зброї в атмосфері, в космічному просторі і під водою; Договір про нерозповсюдження ядерної зброї 1968р.; Договір про заборону розміщення на дні морів і океанів і в його надра ядерної зброї та інших видів зброї масового знищенння 1970 р.; конвенція про заборону розробки, виробництва і накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї і про її знищенння 1972 р.; Конвенція про заборону воєнного чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1978 р.; Конвенція про заборону чи обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних пошкоджень, чи такі, що мають не вибіркову дію 1981 р.; Договір про РСМД 1987р. Обмеження і скорочення стратегічної наступальної зброї. Заходи попередженню раптового нападу. Двосторонні договори з цієї проблеми з країнами Заходу. Договір між СРСР і США про скорочення й обмеження стратегічної наступальної зброї. Договір про звичайні збройні сили в Європі, Протокол Наради глав держав-членів СНД і Угода цих держав про порядок їх ратифікації, схвалення і виконання 1992р.

Законодавчі акти України з питань військової сфери і державної безпеки.

Міжнародна безпека та її забезпечення. Історія розвитку та визначення права міжнародної безпеки. Статут ООН про міжнародну безпеку. Рада безпеки як інструмент миру: кваліфікація ситуації, подальші заходи, операції щодо

підтримки миру. Регіональні збройні сили. Засоби забезпечення миру. Система колективної безпеки. Засоби зміцнення довіри. Міжнародний контроль. Міжнародна безпека та НБСЕ.Міжнародні сутички. Право війни. Спеціальні принципи збройної боротьби. Джерела “права війни”. Женевські конвенції та Додаткові протоколи до них. Злочини проти миру та відповідальність за їхнє вчинення. Початок війни. Нейтралітет. Оголошення війни. Стан війни та його юридичні наслідки. Театр війни і театр воєнних дій. Території, що не можуть стати театром воєнних дій. Визначення нейтралітету. Права та обов'язки нейтральних держав у сухопутній та морській війнах. Повітряний простір нейтральних країн. Правове положення учасників збройних сутичок. Воєнна окупація. Визначення збройних сил. Комбатант і некомбант. Їхній статус. Визначення поняття “найманець”. Міжнародно-правова боротьба з найманством (Конвенція ООН 1989р.) Поняття воєнної окупації. Закони та звичаї сухопутної війни про воєнну окупацію. Женевська конвенція про захист цивільних осіб за часів війни 1949р. Заборонені засоби та методи ведення воєнних дій (сухопутна війна). Визначення засобів та методів ведення збройних дій. Заборонені види звичайної зброї, хімічна та бактеріологічна зброя. Цивільні та військові об'єкти, об'єкти з “небезпечною силою”. Конвенція про заборону воєнного чи іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1977р. Конвенція про захист культурних цінностей у випадках збройних сутичок 1954р. Морська та повітряна війна. Джерела міжнародного права стосовно цих видів війни. Театр морської війни і морські сили. Військово-морська блокада. Військова контрабанда. Недоторканість суден. Мінна зброя та її використання. Головні зауваження. Що стосуються повітряної війни. Права особи при збройних сутичках. Визначення та правовий статус поранених або хворих. Заборона мародерства. Режим військового полону. Завершення військових дій та стану війни. Співвідношення понять “завершення військових дій” та “звершення стану війни”. Засоби завершення стану війни - мирний договір, декларація.

Тема 20. Міжнародно – правові мирні засоби розв’язання міжнародних спорів

Мирні засоби – єдиний правомірний шлях вирішення спорів між державами. Зміст, становлення розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів і його значення в сучасному світі. Головні міжнародно – правові акти, які відображають його зміст. Види міжнародних спорів. Поняття і види мирних засобів вирішення міжнародних спорів в історичному розвитку. Системи засобів мирного вирішення спорів між державами. Міжнародні спори політичного і юридичного характеру і відповідні засоби їх вирішення. Консультація як особлива форма переговорів між державами. Консультації фахультативні та обовязкові. Безпосередні переговори як початковий засіб встановлення і регулювання відносин між державами як головний засіб вирішення міжнародних справ.

Класифікація дипломатичних переговорів. Переговори двосторонні і багатосторонні. Значення переговорів на вищому рівні і міжнародних конференціях. Добре послуги і посередництво. Спільне і відмінне між ними. Міжнародна слідча процедура. Узгоджувальні комісії. Порядок їх формування, характер прийнятих рішень. Міжнародні угоди про примирливу процедуру. Міжнародні третейські суди (арбітражі). Історія розвитку і процедура діяльності третейських судів. Види міжнародних третейських судів. Постійна палата Третейського суду в Гаазі. Арбітражна процедура і правила арбітражного процесу. Міжнародно – судовий розгляд. Загальні положення, юрисдикція міжнародних судових установ, факультативна і обов'язкова. Джерела права і процедура розгляду справ. Постійна палата Міжнародного правосуддя. Міжнародний суд ООН. Комpetенція і організація міжнародного суду ООН. Юрисдикція Міжнародного суду. Процедура розгляду справ. Рішення, консультативні висновки і постанови Міжнародного суду ООН. Регіональні міжнародні суди: Суд Європейського Союзу, Європейський суд з прав людини. Міжамериканський суд з прав людини. Конвенція з примирення і арбітражу в рамках ОБСЄ. Ставлення України до міжнародних судових процедур. Особливості вирішення міжнародних спорів в рамках міжнародних організацій.

Тема 21. Міжнародне гуманітарне право

Поняття і зміст міжнародного гуманітарного права як галузі міжнародного права. Суб'єкти і об'єкт міжнародного гуманітарного права, джерела останнього. Поняття і зміст прав і свобод людини. Співробітництво держав у сприянні і розвитку поваги до прав людини. Статут ООН, мирні договори та угоди про опіку після другої світової війни про права людини та їх стандарти: Загальна декларація прав людини 1948р. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966р. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966р. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1976р. Другий факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1989р. Конвенції про запобігання злочинові геноциду і покарання за нього, про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, про ліквідацію усіх форм расової дискримінації, про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства, проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження й покарань, про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок, про права дитини, в галузі праці. Конвенції та документи Ради Європи ОБСЕ з цих питань. Міжнародний та регіональний механізм контролю і забезпечення прав і свобод людини. Генеральна Асамблея ООН та допоміжні органи. Економічна і Соціальна Рада ООН та її допоміжні органи. Правила процедури функціональних комісій Економічної і Соціальної Ради. Комісія по правах людини. Підкомісія по попередженню дискримінації і захисту

меншин. Комісія по становищу жінок. Комітет по ліквідації расової дискримінації. Комітет по правах людини. Комітет по економічних, соціальних і культурних правах. Комітет по ліквідації дискримінації щодо жінок. Комітет проти катувань. Група трьох. Центр по правах людини. заступник Генерального секретаря по правах людини та його канцелярія. Верховний комісар ООН у справах біженців. Принципи гуманізації міжнародного права в умовах війни: недопустимість застосування варварських і нелюдських засобів ведення збройної боротьби; захист жертв війни і громадянських об'єктів; однакове поводження з учасниками збройної боротьби і заборона їх дискримінації; чесність і добросовісність у виборі методів, які використовуються в ході воєнних дій; відповідальність учасників збройних конфліктів за воєнні злочини тощо. Учасники збройних конфліктів за класифікацією Додаткових протоколів І та ІІ 1977 р. до Женевських конвенцій 1949 р. Комбатанти. Некомбатанти. Закони і звичаї війни щодо прав людини. Недопустимість ведення воєнних дій проти мирного населення. Заборона чи обмеження певних видів звичайної зброї і абсолютна протиправність застосування зброї масового знищення. Захист цивільного населення під час війни, у тому числі в умовах воєнної окупації. Режим військового полону, поранених і хворих із складу збройних сил. Діяльність України по забезпеченням прав і свобод людини та імплементації основних положень гуманітарного права. Міжнародна правова регламентація населення в міжнародному праві та громадянства. Визначення і головні риси громадянства, засоби його набуття та витрати. Подвійне громадянство. Правовий режим іноземців, осіб без громадянства, біженців та переміщених осіб. Конституція та законодавство України про громадянство.

Тема 22. Міжнародне співробітництво держав по боротьбі зі злочинністю

Поняття злочинів міжнародного характеру як основного об'єкта співробітництва держав із запобіганням таким злочинам і покаранню осіб, які їх вчинили. Відмінність злочинів міжнародного характеру від звичайної кримінальної злочинності і власне міжнародних злочинів. Форми міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю. Міжнародні органи і конференції по боротьбі зі злочинністю; розгляд різних аспектів проблеми запобігання і припинення злочинів, які посягають на національний і міжнародний правопорядок, на сесіях Генеральної Асамблеї ООН, у рамках діяльності Економічної і Соціальної Ради тощо; Комітет по попередженню злочинності і боротьбі з нею (КПЗБ) як допоміжний орган ЕКОСОР; Конгрес ООН з попередження злочинності і поводження з правопорушниками; Відділ Секретаріату ООН з кримінального правосуддя і попередження злочинності; міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) – її структура і функції; Спеціальний комітет ООН з міжнародного

тероризму. Міжнародний кримінальний суд ООН. Головні напрями співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю:

а) злочини, які завдають шкоди мирному співробітництву і безпеці держав:

- міжнародний тероризм. Конвенція про запобігання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів 1973р.; Проблеми міжнародно-правової регламентації відповідальності за найманство; Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заложників, 1979р; Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом, 1977р;
- конвенція про боротьбу із захопленням заложників, 1979р.; Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом, 1977р;
- викрадення літаків. Боротьба з захопленням повітряних суден й іншими незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації. Гаазька конвенція 1970р. і Монреальська конвенція 1971р. Вашингтонська конвенція по запобіганню і покаранню активів тероризму, що набувають форми злочину проти осіб, і пов'язаними з цим вимогами, які мають міжнародний характер, 1971р. Двосторонні конвенції по запобіганню викрадення повітряних суден, укладені Україною з іншими державами;
- незаконне радіомовлення і телепередачі. Міжнародна конвенція пелектрозв'язку 1965р. Європейська угода про попередження радіопередач, які ведуться не з національної території;

б) злочини, які завдають шкоди економічному і соціально-культурному розвитку держав і народів:

- розповсюдження наркоманії і незаконна торгівля наркотиками. Боротьба з незаконним виробництвом і розповсюдженням наркотичних засобів і психотропних речовин. Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961р. зі змінами до неї 1972р., Конвенція про психотропні речовини 1971; Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988р;

- контрабанда і нелегальна еміграція. Законодавство України про контрабанду. Проблеми боротьби з нелегальною еміграцією та імміграцією;

- підробка грошей і цінних паперів. Женевська конвенція по боротьбі з підробкою грошових знаків 1929р;

- зазідання на національно-культурну спадщину народу. Пакт Реріха. Гаазька (1954р.) конвенція про захист культурних цінностей на випадок збройного конфлікту і протокол до неї;

в) злочини, які завдають шкоди особистому і державному майну, моральним цінностям:

- рабство і работторгівля; інститути і подібні до них звичаї. Нові форми работторгівлі. Торгівля жінками і дітьми. Конвенція про рабство 1926р. зі змінами 1953р.;

Додаткова Конвенція про скасування рабства, работоргівлі й інститутів та звичаїв, подібних до рабства, 1956р. Конвенція МОП №29 щодо примусової і обов'язкової праці 1930р. Міжнародна конвенція про припинення торгівлі жінками і дітьми 1921р. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і експлуатацією проституції третіми особами 1950р;

- піратство. Характерні риси піратства. Піратство у відкритому морі та в повітряному над ним. Неонська угода 1937р. Визначення піратства в Конвенції про відкрите море 1958р. Питання про піратство в Конвенції по морському праву 1982р;
- розповсюдження порнографії. Паризька угода 1910р. Міжнародна конвенція про припинення обігу порнографічних видань і торгівлі ними 1923р;

г) інші злочини міжнародного характеру:

- розрив чи пошкодження підводного кабелю. Міжнародна конвенція по охороні підводних телеграфних кабелів 1884р.;
- зіткнення морських суден і подання допомоги на морі. Брюссельська конвенція для об'єднання деяких правил щодо зіткнення суден 1910р. Брюссельська конвенція для об'єднання деяких правил щодо подання допомоги і рятування на морі 1910р. Конвенція 1958р. про відкрите море. Конвенція ООН з морського права 1982р.; Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства, 1988р.;
- злочини, які вчинені на борту повітряного судна. Токійська конвенція про злочини і деякі інші факти, вчинені на борту повітряного судна 1963р.

Двосторонні угоди про правову допомогу, укладені Україною із зарубіжними державами. Встановлення юрисдикції держави над злочинами міжнародного характеру – випадки і підстави. Багатостороння Конвенція про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання в державі, громадянами якої вони є, 1978. Видача (екстрадиція) злочинців – поняття та умови видачі. Суб'єкти видачі. Склад злочинців, які тягнуть за собою видачу. Правові підстави для видачі чи відмови в ній. Процедури видачі. Мотиви злочину і проблема “видачі чи надання притулку” “видача осіб, які скоїли злочини міжнародного характеру, як альтернативна процедура, передбачена переліченими вище конвенціями 1970, 1971, 1973, 1979рр. Застосування вказаних зasad (кrimінального переслідування по закону утримуючої держави або ж видача звинувачуваного іншій заинтересованій державі) як фактор, що забезпечує невідворотність покарання у справах про злочини міжнародного характеру.

Тема 23. Україна і міжнародне право

Вплив першої світової війни та революції 1917р на міжнародне становище України. Міжнародно-правова діяльність Центральної Ради. Акти Гетьманщини. Мирний договір з Радянською Росією 12 червня 1918р. Дипломатичне визнання України в період Гетьманщини. Зовнішньополітична діяльність Директорії. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки і Акт злуки з Українською Народною Республікою. Дипломатична діяльність ЗУНР. Пакт Петлюри з Польщею. Міжнародно-правова діяльність Радянської України на початку 20-х років. Суверенітет і міжнародна правосуб'єктність України. Визнання України і розвиток дипломатичних і консульських відносин.

Міжнародно-правова характеристика утворення СРСР. Міжнародно-правова діяльність України після другої світової війни. Здійснення дипломатичних та інших зовнішніх зносин. Міжнародна договірна діяльність УРСР. Участь Радянської України в міжнародному інституційному механізмі: міжурядових організаціях і міжнародних конференціях. Міжнародна правотворча діяльність УРСР. Місце та роль УРСР в універсальній і регіональній системах безпеки. Незалежність України. Припинення існування СРСР і створення Співдружності Незалежних Держав. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990р. Постанова Верховної Ради України "Про основні напрямки зовнішньої політики України" від 2 липня 1993р. Конституція України та розвиток процесів регіональної і міжнародної інтеграції. Міжнародно-правова діяльність України в рамках СНД. Міжнародно-правові аспекти здійснення державного суверенітету України на сучасному етапі. Проголошення Верховною Радою України 16 липня 1990р. Декларації про державний суверенітет і 24 серпня 1991р. Акта про незалежність України. Визнання України як незалежної суверенної держави. Зовнішньополітична концепція та дипломатична діяльність України. Участь в міжнародному інституційному механізмі. Сучасні універсальна і регіональні системи безпеки і участь України в їх становленні та розвитку. Міжнародні ініціативи України.

Міжнародно-правова діяльність України в рамках Організації з питань безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) і на універсальній основі (в рамках ООН). Діяльність України із входження до загальноєвропейського правового простору.

Тема 24. Роль міжнародного права в умовах глобалізації

Проблеми реформування міжнародного інституційного механізму і трансформації сучасного міжнародного права. Забезпечення примату міжнародного права в політиці. Суверенітет на сучасному етапі. Питання розвитку інституту міжнародної правосуб'єктності. Досягнення в становленні нового міжнародного економічного порядку. Правові проблеми становлення нового інформаційного порядку. Глобальні проблеми на рубежі ХХ - ХХІ століття. Правові питання екологічної безпеки. Міжнародна гуманітарна еволюція і міжнародне право. Міжнародна Хартія прав людини і внутрішня компетенція держав. Проблеми підвищення ефективності

сучасного міжнародного права. Нові риси сучасного міжнародного права. Розширення сфери дії сучасного міжнародного права. Прогнозування розвитку міжнародного права

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

НОРМАТИВНА

- 1.Женевские конвенции от 12 августа 1949 г. и Дополнительные протоколы к ним. — М.: Междунар. ком. Красного Креста, 1994.
- 2.Зібрання чинних міжнародних договорів України. — Т. 1: 1990—1991. — К., 2001.
- 3.Зовнішня політика України: Хрестоматія / І.Я. Тодоров, П.В. Довров, Ю.Т. Теміров, І.М. Грідіна. — Ч. I: Правові засади зовнішньої політики. Україна в багатосторонньому співробітництві. — 487 с; — Ч. II: Двосторонні відносини України. — 552 с — Донецьк, 2002.
- 4.Международная защита прав и свобод человека: Сб. документов. — М., 1990.
- 5.Международное право в документах. — М., 1982.
- 6.Международное сотрудничество в области прав человека: Документы и материалы / Редкол.: А.Л. Адамишин (отв. ред.), В.И. Бахмин, Ю.М. Колосов, И.В. Лебедев. — М., 1993.
- 7.Международные конвенции об авторском праве. — М., 1982.
- 8.Международные нормативные акты ЮНЕСКО: Конвенции, соглашения, протоколы, рекомендации, декларации / Сост. И.Д.Никулин. — М., 1993.
- 9.Международные правила по толкованию торговых терминов (ИНКОТЕРМС). — М., 1992.
- 10.Міжнародно-правові акти України // Правові джерела України. — 1994. — № 5.
11. Международное публичное право: Сборник документов. — М., 1996. — Т. 1.
12. Наше глобальное соседство: Доклад комиссии по глобальному управлению и сотрудничеству. — М., 1996.
13. Охрана окружающей среды: Международно-правовые акты / Ред. А.К. Фролов. — СПб., 1994.
14. Права и свободы личности: Международные документы и комментарии / Гл. ред. Н.И. Полежаева. — М., 1995.
- 15.Права и свободы народов в современных источниках международного права: Сб. документов / Сост. Р.А. Тузмухамедов. — Казань, 1995.
- 16.Устав Организации Объединенных Наций. Статус Международного Суда. — М., 1992.

ОСНОВНА

1. Ашавский Б.М., Борисов К.Г., Бояришнов ВТ. и др. Международное право: Учеб. для обучающихся по специальности "Правоведение". — М., 1994.
2. Баймуратов Міжнародне право. — Х., 2001.
3. Бирюков П.Н. Международное право. — М., 2000.
4. Дипломатический словарь: В 3 т. / Глав, ред.: А.А. Громыко, А.Г.Ковалев, П.П.Севастьянов, С. Л. Тихвинский. — М., 1985—1986.
5. Гуменюк Б.І. Дипломатична і консульська служба. — К., 1998.
6. Гуменюк БЛ., Щерба О.Б. Сучасна дипломатична служба. — К., 2001.
7. Дмитрієва А.І., Муравйов ВЛ. Міжнародне публічне право. — К., 2001.
8. Дмитрієва А.І., Мацко А.С, Муравйов ВЛ. Міжнародне публічне право. — К., 2003.
9. Дмитрієва А.І., Мацко А.С, Муравйов В.І. та ін. Міжнародне публічне право: Практикум; Відп. ред.: Ю.С. Шемшученко, Л.В. Губерський. — К., 2001. — 352 с.
10. Додонов В.Н., Панов В.П., Румянцев О.Г. Международное право: Справ.-прав. — М., 1998.
11. Европейское право / Под ред. Л.М. Энтина. — М., 2000.
12. Звеков В.П. Международное частное право. — М., 2000.
13. Ильин ЮД. Лекции по международному публичному праву. — Харьков, 1996.
14. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. — Л., 1995.
15. Курс международного права: В 7 т. / Редкол.: В.Н. Кудрявцев (отв. ред.) и др. — М., 1989.
16. Лукашу к И.И. Международное право. — М., 1996.
17. Лунц Л.А. Курс международного частного права: В 3 т. — М., 1975.
18. Мадисон В.В., Шахов ВЛ. Політологія міжнародних відносин. — К., 1997.
19. Международное право / Под ред. Ф.И. Кожевникова. — М., 1987.
20. Международное право / Под ред. Н.Т. Блатовой. — М., 1987.
21. Международное право: Учебник / Отв. ред. Ю.М. Колосов, В.И. Кузнецов. — М., 1995.
22. Международное право: Учеб. для вузов Отв. ред. Г.И. Тункин. — М., 1994.
23. Международное право: Учеб. для вузов. — М., 1995.
24. Панов В.П. Международное частное право. Схемы. Документы. — М., 1996.
25. Российская юридическая энциклопедия / Глав. ред. А.Я. Сухарев. — М., 1999.
26. Тодоров ИЛ. Международное право и международные отношения в вопросах и ответах. — Донецк, 1998.
27. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К., 1998.

ДОДАТКОВА

1. Аваков М.М. Правопреемство государств. — М., 1986.
2. Аведокушин Е.Ф. Международные экономические отношения. — М., 2000.
3. Актуальні питання міжнародних валютно-фінансових відносин / О.В. Плотніков (відп. ред.); НАН України, Ін-т світової економіки і міжнародних відносин. Відділ міжнар. валютно-фін. відносин. — К., 1996. — 44 с.
4. Алексеев Ю.М., Кульчицький СВ., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворочий процес 1985—1999 рр.). — К., 2000.
5. Альтшулер А.Б. Международное валютное право. — М., 1984.
6. Александрова Э.С. ООН: объединенные действия по поддержанию мира. — М., 1978.
7. Бабаев Н.С Международное агентство по атомной энергетике (МАГАТЭ). — М., 1987.
8. Баскин Ю.Л., Фельдман Д.М. История международного права. — М., 1990.
9. Батурина Ю.М. Проблемы компьютерного права. 1991.
10. Беляев С.Л. Европейское правовое пространство: обзор западноевропейских концепций // Правоведение. — 1990. — № 6.
11. Бельсон Я.М. Интерпол в борьбе с уголовной преступностью. — М., 1989.
12. Бережное А.Г. Права личности: некоторые вопросы теории. — М., 1991.
13. Бжезинський З. Велика шахівниця. — К., 2000.
14. Блищенко И.П., Солнцева М.М. Мировая политика и международное право. — М., 1991.
15. Бобылев Г.Л., Зубков Н.Т. Основы консульской службы. — М., 1986.
16. Богуславский М.М. Международное экономическое право. — М., 1986.
17. Болгов О. Аспекти проблеми реформування ООН // Право України. — 1995. — № 5—6.
18. Бордунов В.Д. Правовое регулирование международных полетов гражданских воздушных судов. — М., 1988.
19. Бори Ф. Возникновение и развитие международного гуманитарного права. — М., 1994.
20. Борхардт Клаус-Дитер. Азбука права Европейского Сообщества. — М., 1994.
21. Бояр-Созонович Г.С. Международный терроризм: политico-правовые аспекты. — К.; О., 1991.
22. Василенко В.А. Основы теории международного права. — К., 1988.
23. Василенко И.Л. Политическая глобалистика. — М., 2000.
24. Вельяминов Г.М. Международное экономическое право. — М., 1994.
25. Виноградов С.В. Международное право и охрана атмосферы. — М., 1987.
26. Виноградова О.І. Видача (екстрадиція) осіб, які вчинили злочин // Адвокат. — 1999. — № 1.

27. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Міжнародні відносини. — Вип. 18—20.
28. Внешняя политика стран центральной и Восточной Европы: Учеб. пособие для студентов специальностей "Международные отношения", "История", "Политология" / О.В. Крапівін, СО. Морозова, І.Я. Тодоров, П.В. Добров та інші). — Донецк, 2000.
29. Всеобъемлющая международная безопасность. — М., 1990.
30. Выглежаніна Е.Е. Сохранение биосферы и международная ответственность. — М., 1993.
31. Галежская Л.Н. Музы и право: правовые вопросы международного сотрудничества в области культуры. — Л., 1987.
32. Гассер Г.-П. Запрет на акты террора в международном гуманитарном праве. — М., 1994.
33. Гассер Г.-П. Международное гуманитарное право: Введение.— М., 1995.
34. Гуреев С.Л., Копылов М.Н. Международное транспортное право. — М., 1987.
35. Действия Международного комитета Красного Креста в случае нарушения международного гуманитарного права. — М., 1994.
36. Демин Ю.Г. Статус дипломатических представительств и их персонала. — М., 1995.
37. Дерганее В.А. Геополитика. — М., 2000.
38. Дженіс М., Кей Р., Бредли Е. Європейське право у галузі прав людини. Джерела і практика застосування. — К.; Будапешт, 1997.
39. Джирович Р. Руководство по заключению внешнеторговых контрактов. — М., 1992.
40. Димитров Ю. Правова держава: перспектива чи сьогоднішній день? // Право України. — 1995. — № 5—6.
41. Дмитриев А.Л. Становление международного гуманитарного права (XIX — начало XX ст.) / НАН Украины, Ин-т государства и права им. В.М. Корецкого. — К., 1998. — 199 с.
42. Днепровский А.Г. Правовые проблемы нового информационного порядка. — М., 1989.
43. Дорога в майбутнє — дорога в Європу. Європейська інтеграція України. — К., 2000.
44. Европейская Социальная Хартия: Истоки, механизм действия и воплощение в жизнь / Пер. с англ. А. Мельниковой. — М., 1995.
45. Европейский Союз / Редкол.: Ю.А. Борко (отв. ред.) и др. — М., 1994.
46. Єльченко В. Адаптувшись до потреб сьогодення // Політика і час. — 1995. — № 2.
47. Евзеров Р.М. Украина: с Россией вместе или врозь? — М., 2000.
48. Ефимов Г.К. Устав ООН — инструмент мира. — М., 1986.
49. Забарно В. Європейський регіон і Східна Європа // Політика і час. — 1996. — № 8.

50. Задорожній О.В., Буткевич В.Г., Мицик В.В. Конспект лекцій з основ теорії міжнародного права. — К., 2001. 408
51. Захаров Н.А. Курс общего международного права. — Пг., 1917.
52. Зернєцька О. Інформація: вільний обмін або вземоза-лежність / Концепції ООН в галузі інформації та комунікації // Політика і час. — 1995. — № 6.
53. Кандель П.Е. Расширение ЕС и НАТО и его последствия для Восточной Европы // Вестн. Моск. ун-та. — 1996. — № 4.
54. Кирташкін В.А. Международная безопасность и права человека. — М., 1988.
55. Кирташкін В.А. Права человека в международном и внутригосударственном праве. — М.: Ин-т государства и права РАН, 1995.
56. Кальсховен Ф. Ограничение методов и средств ведения войны. — М., 1994.
57. Кашикін С.Ю. Основы права Европейского Союза. — М., 1997.
58. Кириленко В.П. Экология океана и международное право. — СПб., 1994.
59. Козій Є.В. 50-річчя Загальної декларації прав людини і система міжнародного захисту прав людини // Адвокат. — 1998. — № 4.
60. Коломієць В.Ф. Міжнародні інформаційні системи. — К., 2001.
61. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. — К., 2001.
62. Крылов Н.Б. Правотворческая деятельность международных организаций. — М., 1988.
63. Крылова И.С. Европейский парламент. — М., 1987.
64. Кузнецов М.Н. Охрана результатов творческой деятельности в международном частном праве. — М., 1988.
65. Курс международного права: В 7 т. — М., 1989—1993.
66. Кучер Б.И. Международный экономический порядок. — К., 1988.
67. Лазарев М.И. Международное право о международных долгах. — М., 1988.
68. Лазарев С.А. Международный арбитраж. — М., 1991.
69. Лукашуки И.И. Источники международного права. К., 1966.
70. Макаров А.Д. Международное транспортное право: Теоретические аспекты. — СПб., 1995.
71. Манийчук Ю.В. Последствия международного правонарушения. — К., 1987.
72. Манов Б.Г. ООН и содействие осуществлению соглашений о правах человека. — М., 1986.
73. Мартыненко А.П. Права народов в современном мире. — К., 1993.
74. Матвеев Ю.Т. Международная охрана авторских прав. — М., 1987.
75. Международная борьба с терроризмом (правовые аспекты). — М., 1988.
76. Тодоров І.Л. Міжнародне публічне право. Міжнародне приватне право: Метод. Вказівки, плани семінарських занять та контрольні завдання. — Донецьк, 2001.
77. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1980—2000 роки / Наук. кер. Л.Ф. Гайдуков. — К., 2001.

- 78.Международное атомное право. — М., 1987.
- 79.Международное космическое право. — М., 1985.
- 80.Международное воздушное и космическое право. — М., 1992.
- 81.Международное морское право. — М., 1988.
- 82.Международное частное право. — К., 1985.
- 83.Международное частное право: Современные проблемы / Отв. ред. М.М. Богуславский. — М.: Право, 1994.
- 84.Международное уголовное право / Отв. ред. В.Н. Кудрявцев. — М.: Наука, 1995.
- 85.Международные организации системы ООН. — М., 1990.
- 86.Міжнародна Хартія прав людини. — К., 1991.
- 87.Міжурядові регіональні організації. — К., 2001.
- 88.Мировой океан и международное право: Защита и сохранение морской среды / Отв. ред. А.П. Мовчан, А. Ян кон. М : Наука, 1990.
- 89.Моисеев Е.Г. Правовой статус Содружества Независимых Государств. — М.: Юристъ, 1995.
- 90.Морозов Г.И. ООН на рубеже веков (к 50-летию ООН) // Моск. журн. междунар. права. — 1995. — № 1.
- 91.Моцик О. Гарантія незворотності. Формування договірно-правової бази України // Політика і час. — 1995. — № 5—6.
- 92.Мулинен Ф. Право войны: Руководство для вооруженных сил. — М.: Междунар. ком. Красного Креста, 1993.
- 93.Мухин В.А. Международные торговые контракты. — Л., 1986.
- 94.Науковий вісник дипломатичної академії. — Вип. 5: Українська зовнішня політика та дипломатія: десять років незалежності. — К., 2001.
- 95.Науковий вісник дипломатичної академії. — Вип. 4: Європа: поступ у ХХІ століття (Історія, сучаний стан, перспективи). — К., 2000.
- 96.Нейкова Л.И. Иностранные инвестиции экономики Украины: теория и практика / НАН Украины, Совет по изучению производительных сил Украины. — О.: ОКФА, 1996. — 208 с.
- 97.Немчинов І. Україна і Росія напередодні ХХІ століття: союз чи співіснування // Нова політика. — 1996. — № 4.
- 98.Нераспространение ядерного оружия. Сб. документов / Сост. И.А. Ахтамзян. — М.: Междунар. отношения, 1993.
- 99.Никитин А.Ф. Права человека: Хрестоматия по курсу. — М., 1993.
- 100.Никольсон Г. Дипломатия. — К., 2001.
- 101.Овсій І.О. Зовнішня політика України. Від давніх часів до 1944 року. — К., 1999.
- 102.Опришко В. Для чого Україні Рада Європи? // Право України. — 1997. — №6.
- 103.Опришко В.Ф. Міжнародне економічне право. — К., 1995.
- 104.Организация Объединенных Наций: Краткий справ. — М., 1985.
- 105..Организация Объединенных Наций. Основные факты. — М., 2000.
- 106.Основные сведения об Организации Объединенных Наций. — М., 1991.

- 107.Петров Р.О., Опейда ЗМ., Федорчук Д.Е., Вакуленко А.О. Вступ до права Європейського Союзу. — Донецьк, 2001.
- 108.Петровский Г. Международное право и новая Организация Объединенных Наций // Моск. журн. междунар. права. — 1994. — № 4.
- 109.Пикте Ж., Ндам Нгойя А., Адаши С. Международное гуманитарное право. — М.: Ин-т проблем гуманизма и милосердия, 1993.
- 110.Пикте Ж. Развитие и принципы международного гуманитарного права. — М.: МП "Паллада", 1993.
- 111.Пирогов А.В. Межгосударственные экономические отношения: принцип суверенного равенства. — К., 1987.
- 112.Плотникова О.В. Консульские отношения и консульское право. — М., 1998.
- 113.Право и внешняя торговля. — М., 1987.
- 114.Проблеми економічної інтеграції України в Європейський Союз: європейські порівняльні студії. — Ч. 1. — Т., 2001.
- 115.Примаков Е. Многополярный мир и ООН // Междунар. жизнь. — 1997. — № 10.
- 116.Реализация международно-правовых норм во внутреннем праве. — К., 1992.
- 117.Романов А. Геостратегия: Россия и мир в XXI веке. — М., 2000.
- 118.Россия — Украина — Вышеградская группа: партнерство или соперничество? // Мировая экономика и междунар. отношения. — 1997. — № 10.
- 119.Руденко Г.М. Україна дипломатична. — К., 1999.
- 120.Сандаровский К.К. Право внешних сношений. — К., 1986.
- 121.Словарь международного права. — М., 1986.
- 122.Словарь прав человека и народов / Отв. ред. Р.А. Тузмуха-медов, В.И. Кузнецов. — М.: Междунар. отношения, 1993.
- 123.Субботин В.Н., Тодоров И.Л., Фиолевский Д.П. История государства и права Украины. Курс лекций. — Донецк: ДИЭХП, 2001.
- 124.Тодоров І.Я. Навчально-методичний посібник з дисципліни "Конституційне право зарубіжних країн". — Донецьк: ДШ, 2003.
- 125.Тодоров І.Я. Євроатлантична спрямованість в передвиборчих платформах партій та блоків на виборах до Верховної Ради 2002 року // Донецький Вісник Наукового товариства ім. Шевченка. Філософія, історія, мова та література. — Т. 4. — Донецьк, 2003.
- 126.Тодоров І.Я. Європейське покликання України в контексті нового розширення ЄС та НАТО — до видання історичного факультету ДонНУ // Історичні і політологічні дослідження: Видання Донецького національного університету, історичний факультет. — 2003 — № 3—4 (15—16).
- 127.Топорнин Б.Н. Европейские сообщества: право и институты. — М., 1992.
- 128.Трофимов В.Н. Военная и экологическая безопасность. Международное право и сила. — М.: Прометей, 1991.
- 129.Україна в світовому економічному просторі / ТЛsgaipе іп іє ДУогісі Есопотіс 8расе: Матеріали другого конгресу Міжнар. укр. екон. асоціації / М.

Герасимчук, Ю. Чучман (відп. ред.); НАН України, Ін-т економіки. — К., 1996.

130. Ушаков Н.А. Проблемы теории международного права. — М., 1988.

131. Ушаков Н.А. Юрисдикционные иммунитеты государства и их собственности. — М.: Наука, 1993.

132. Фабрициус Ф. Права человека и Европейская политика: Политико-правовое положение трудящихся в Европейском сообществе. — М.: Изд-во МГУ, 1995.

133. Федоров В.Н. ООН и проблемы войны и мира. — М., 1988.

134. Фельтхем Р.Дж. Настольная книга дипломата. — Минск, 2000.

135. Фуркало В.В. Международно-правовая защита гражданского населения в условиях вооруженных конфликтов. — К., 1986.

136. Харченко І., Султанюк П. Повернення в Європу: поміж метою і дійсністю // Політика і час. — 1997. — № 5—6.

137. Хачатурян А.Г. Унификация коллизионных форм в международном частном праве. — К., 1993.

138. Цыганков П.Л. Международные отношения. — М.: Новая шк., 1996.

139. Черниченко С.В. Международное право. Современные теоретические проблемы. — М., 1993.

140. Шаллан Ф. Морське піратство у міжнародному праві та національному законодавстві України // Право України. — 1998. — № 3.

141. Шатров В.П. Международное экономическое право. — М., 1990.

142. Шемшученко Ю.С. Європейське право: теорія і практика // Адвокат. — 1998. — № 4.

143. Шепель А. Застереження до міжнародних договорів (практика України) // Право України. — 1997. — № 7—8.

144. Щетинин В.Д. Экономическая дипломатия. — М.: Между-нар. отношения, 2001.

145. Энтин М.Л. Международные гарантии прав человека: практика Совета Европы. — М.: Междунар. отношения, 1992.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 12.00.11- міжнародне право, розрахована на вступників до аспірантури на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Програма складена в обсязі навчальних програм для вищих навчальних закладів IV рівня акредитації.

Програма містить систему теоретико-правових положень з міжнародного публічного права, які дозволяють претендентам на здобуття наукового ступеня кандидата наук опанувати комплексом необхідних і обов'язкових знань, основних правових понять і категорій.

ПРОГРАМА КУРСУ «МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО»

Тема 1. Поняття міжнародного публічного права

Походження терміну “міжнародне право”. Визначення поняття міжнародне публічне право. Головне призначення міжнародного права. Міжнародне право та міжнародні відносини. Міжнародне право в міжнародній нормативній системі. Функції міжнародного права. Об’єкт і предмет міжнародного права. Поняття “суб’єкт міжнародного права”. Поняття системи міжнародного права. Проблеми становлення загальновизнаної системи міжнародного права. Закономірності розвитку системи міжнародного права.

Внутрішня організація міжнародного права. Системи міжнародного права і система міжнародних відносин. Питання функціонування сучасних регіональних підсистем системи міжнародного права. Загальна характеристика структури міжнародного права. Головні компоненти структури міжнародного права. Співвідношення структури і системи міжнародного права .Поняття галузі міжнародного права та її структура. Системні фактори, що мають роль утворюючих в галузі міжнародного права. Різновиди галузей міжнародного права. Поняття і структура інституту міжнародного права. Класифікація інститутів сучасного міжнародного права: загальносистемні, внутрішньогалузеві, комплексні, суміжні тощо. Система міжнародного права, система науки міжнародного права і система навчальних курсів міжнародного права. Система викладання сучасного міжнародного права.

Тема 2. Історія та становлення і розвиток міжнародного публічного права

Сучасні концепції виникнення міжнародного права. Сучасна юридична наука про періодизацію історії міжнародного права. Наука міжнародного права та її роль у розвитку, становленні і функціонуванні міжнародного права. Міжнародне право в перехідний період від середньовіччя до нового часу. Вестфальський мир 1648 р. Основні інститути міжнародного права періоду абсолютизму. Вплив Великої французької та інших буржуазних революцій на розвиток міжнародного права. “Європейське міжнародне право цивілізованих народів”. Віденський конгрес 1815 р. Паризький конгрес 1856 р. Берлінський конгрес 1878 р. Берлінська конференція 1884 – 1885 рр. Гаазькі конференції миру 1899 - 1907 рр. Міжнародне право як засіб закріплення поділу світу і колоніальних загарбань. Колонії, протекторати, сфери впливу. Перша світова війна і міжнародне право. Принципи міжнародних відносин, проголошенні Жовтневою революцією і міжнародно – правова діяльність Радянської Росії. Версальські мирні угоди 1919 – 1920 рр. Ліга націй. Генуезька і Гаазька конференції 1922р. Локарнська конференція

1925 р. Пакт Бріана Келлога. Конвенції про визначення агресії 1933р. Мюнхенська угода 1938 р. Радянсько – німецький пакт 1939 р. (“пакт Ріббентропа Молотова”) і таємні протоколи до нього. Війна Радянського Союзу з Фінляндією (1939р.) і виключення СРСР з Ліги Націй (14 грудня 1939 р.) Друга світова війна і міжнародне право. Вашингтонська декларація 1942 р. Московська, Тегеранська (1943р.), Ялтинська і Берлінська (1945р.) конференції та їх рішення. Нюрнберзький і Токійський трибунали. Конференція Об’єднаних Націй у Сан – Франціско. Потсдамська конференція та її значення для розвитку міжнародного права. Утворення Організації Об’єднаних Націй. Статут ООН. Мирні договори 1947 р. Мирне врегулювання з Німеччиною та Японією. Створення НАТО, СЕАТО, СЕНТО та їх вплив на вирішення питань колективної безпеки. Система органів співробітництва країн Східної Європи. Рада Економічної Взаємодопомоги. Загальна декларація прав людини. Встановлення і зміщення принципів міжнародного співробітництва в галузі прав і основних свобод людини. Нові незалежні держави країн Азії, Африки та Латинської Америки та міжнародне право. Рух неприєднання, його цілі та принципи. Міжнародні військові трибунали для Югославії та Руанди. Схвалення Статуту Міжнародного кримінального Суду ООН (Рим 18 липня 1998 рік). Методологія науки міжнародного права. Сучасна система науки міжнародного права. Актуальні проблеми теорії і практики міжнародного права.

Тема 3. Норми міжнародного публічного права

Поняття, визначення і характеристика норм міжнародного права. Класифікація і ієрархія норм у міжнародному праві. Види міжнародно – правових норм: норми, принципи і норми звичаї; універсальні і локальні норми; юридичні і фактичні; диспозитивні та імперативні. Питання про субординацію норм міжнародного права. Концепція узгодження позицій суб’єктів міжнародного права у процесі нормотворення. Зіставлення категорій “воля держави” і “позиція держави”. Визнання звичаевого правила нормою права *opinio juris*. Ст. 38 Статуту Міжнародного суду та його практика. Поняття імперативних норм *jus cogens* та особливості їх творення. Ст. 53 Віденської конвенції про право міжнародних договірів 1969 р. Неприпустимість відхилення від імперативної норми і її звязок з принципом *pacta sunt servanda* (договори мають бути виконані). Характерні риси норми *jus cogens*: приймається і визнається державами, має загальне визнання, володіє імперативною силою обмеженість зміни і некодифікованість. Акти міжнародних організацій. Акти – рекомендації, акти правозастосовного характеру. Акти схвалення міжнародних договорів, що виходять за межі внутрішньої діяльності міжнародних організацій. Явне мовчазне прийняття державами актів міжнародних організацій.

Тема 4. Джерела міжнародного права

Визначення терміну “джерело” міжнародного права. Формальні і матеріальні джерела. Перелік джерел міжнародного права згідно зі ст.38 Статуту Міжнародного Суду. Міжнародні Конвенції. Міжнародні звичаї. Загальні принципи права. Судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих фахівців. Обов’язкові нормативні резолюції міжнародних організацій. Договір та. Звичай і договір як основні джерела міжнародного права ст. 53 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. Декларації, протоколи, пакти, трактати як форми міжнародних договорів. Розподіл джерел у міжнародному праві, критерії такого розподілу. Інші джерела міжнародного права. Загальні принципи міжнародного права, закріплені в універсальних міжнародних договорах. Судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних націй як допоміжні засоби визначення правових норм.

Тема 5. Імплементація та інкорпорація норм міжнародного права та кодифікація міжнародного права

Поняття механізму реалізації (імплементації) норм міжнародного права. Механізм реалізації норм міжнародного права в системі міжнародно – правового регулювання. Дозвіл, заборона і зобовязання. Особливості їх реалізації в міжнародно – правовій сфері. Співвідношення і особливості реалізації норм дозвільного, забороненого і зобовязального характеру. Міжнародно – правові гарантії реалізації норм міжнародного права. Міжнародна правосвідомість. Міжнародний інституційний механізм реалізації норм міжнародного права. Юридичні факти в механізмі реалізації норм міжнародного права. Стадії і способи реалізації. Міжнародний контроль в механізмі реалізації норм міжнародного права. Особливості міжнародного тлумачення норм міжнародного права. Офіційне і неофіційне тлумачення. Головні засоби тлумачення. Поширювальне і обмежувальне тлумачення. Національний механізм реалізації норм міжнародного права. Національно – правові гарантії реалізації норм міжнародного права. Національний інституційний механізм реалізації норм міжнародного права. Національний правовий механізм реалізації норм міжнародного права. Національний контроль за належною реалізацією норм міжнародного права. Проблема співвідношення національно – правового тлумачення і необхідного з’ясування змісту норми міжнародного права. Граматичне і логічне тлумачення, систематичне й історико – політичне тлумачення. Походження ідеї інкорпорації як способу систематизації чинного міжнародного права. “Збірник трактатів” Ф. Мартенса “Хрестоматія російського міжнародного права” О. Ейхельмана. Офіційна і неофіційна інкорпорація. Поняття кодифікації і прогресивного розвитку міжнародного права. Віденський конгрес 1815 р. Міжнародні концепції у Женеві (1864 р.), Петербурзі (1868 р.), Гаазі (1899 - 1907), Женеві (1949 р.). Резолюція асамблей Ліги Ніцій

від 26 вересня 1927 р. Ст. 13 Статуту ООН. Комісії міжнародного права. Відмінності між “прогресивним розвитком” і “кодифікацією міжнародного права”. Основні напрями кодифікації міжнародного права. Узгодження позицій держав щодо змісту міжнародного правила поведінки і визнання державами цього правила нормою міжнародного права. Уточнення і перегляд чинних та розробка нових принципів і норм з врахуванням актуальних потреб міжнародних відносин. Роль міжнародних договорів в цьому процесі. Кодифікаційна робота в межах ООН.

Тема 6. Основні принципи міжнародного публічного права

Поняття принципів міжнародного права. Система принципів сучасного міжнародного права. Принцип, як імперативний регулятор міжнародних відносин. Принцип, як закономірність побудови системи міжнародного права. Принципи міжнародної правотворчості та правозастосування. Принципи-ідеї. Класифікація принципів міжнародного права. Взаємозв’язок і взаємодія принципів. Структура принципу міжнародного права. Кодифікація принципів: Статут ООН, Декларація про принципи міжнародного права, які стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН 1970 р. Заключний акт Наради з питань безпеки і співробітництва в Європі 1975 р. Конституція України щодо принципів міжнародного права. Принципи, що стосуються підтримання міжнародного миру і безпеки:

- принцип незастосування сили чи погрози силою. Нормативний зміст. Озброєне та неозброєне насильство. Статут ООН про законне застосування сили. Головні види порушення даного принципу.
- Принцип непорушності державних кордонів. Визначення принципу за Заключним актом НБСЄ. Нормативний зміст принципу. Співвідношення даного принципу з принципом недоторканості державних кордонів.
- Принцип територіальної цілісності держав. Становлення принципу та його визначення за Заключним актом НБСЄ. Нормативний зміст принципу. Декларація 1994 року країн СНД щодо вказаного принципу.
- Принцип мирного розв’язання міжнародних суперечок. Його визначення та нормативний зміст.
- Принцип невтручання у внутрішні справи держав. Загальна характеристика процесу становлення принципу. Визначення та нормативний зміст даного принципу. Межі поняття “внутрішні справи”. Взаємодія принципу з іншими принципами міжнародного права.

Принципи пов’язані з міжнародним співробітництвом держав:

- Принцип суверенної рівності держав. Поняття та нормативний зміст принципу відповідно до Декларації про принципи міжнародного права 1970 р. Розвиток нормативного змісту даного принципу в декларації принципів Заключного акту НБСЄ 1975р.

- Принцип загальної поваги прав людини . визначення понять “права” і “свободи” людини. Статут ООН про права людини. Головні міжнародно-правові акти з питань прав людини. Міжнародні стандарти з прав і свобод людини та проблема їхньої національної імплементації.
- Принцип самовизначення народів і націй. Визначення та нормативний зміст принципу. Його роль у розв’язанні проблем колоніалізму та залежності народів. Співвідношення даного принципу з іншими, зокрема з принципами рівноправності, територіальної цілісності та невтручання у внутрішні справи держави.
- Принцип співробітництва. Визначення та нормативний зміст принципу. Принцип співробітництва та проблема дискримінації.
- Принцип сумлінного виконання міжнародних зобов’язань. Визначення і нормативний зміст. Віденська Конвенція про право міжнародних договорів 1969 року щодо даного принципу. Неможливість посилання на відсутність відповідної норми у національному законодавстві. Підсумковий документ Віденської зустрічі 1989 року про цей принцип. Принцип *pacta sunt servanda*.

Тема 7. Поняття суб’єкта міжнародному публічному праві

Поняття суб’єкта міжнародного права. Визначення суб’єкта міжнародного права. Міжнародна правосуб’єктивність, її співвідношення з поняттями “правозадатність та дієздатність”. Держава як головний суб’єкт міжнародного права. Універсальна правосуб’єктивність держави, її природа та складові. Унітарна , федеративна та конфедеративна держави – питання їхньої правосуб’єктності. Аналіз ст.5 Конституції України. Види суб’єктів міжнародного права. Нація і народ як суб’єкти міжнародного права. Квазі – державні утворення: вільні міста, Ватикан, Мальтійський орден. Міжнародні організації як суб’єкти міжнародного права /головні ознаки та специфіка правосуб’єктності/. Питання щодо міжнародної правосуб’єктності транснаціональних корпорацій та фізичних осіб. Україна як суб’єкт міжнародного права Аналіз Декларації про державний суверенітет України 1990 р. Ст. 5 Конституції України (1996р.), Законів України “Про правонаступництво України 1991р. “Про міжнародні договори України” 1993р.

Тема 8. Інститут визнання у міжнародному праві

Поняття визнання та його юридичне значення. Необхідність і актуальність визнання. Визнання держави, уряду, повсталої сторони, органів національного визволення, органів опору. Визнання де – факту і де – юре. Критерії офіційного визнання. Способи визнання. Визнання нових держав. Конститутивна та декларативна теорії визнання. Явне або мовчазне визнання. Визнання нових держав шляхом договірних відносин між іншими суб’єктами міжнародними права. Визнання правонаступництва держави. Визнання нових

урядів. Доктрини Еситрад, Тобара. Критерії визнання нових урядів і критерій ефективності.Інші види міжнародно – правового визнання. Визнання органів опору. Визнання національно – візвольного руху. Визнання статусу воюючої сторони. Визнання уряду у вигнанні.

Тема 9. Інститут правонаступництва у міжнародному праві

Зміст та визначення правонаступництва держав. Чим зумовлюється необхідність правонаступництва держав та його визначення. Момент правонаступництва, держава - попередник та держава – наступник. Форми (підстави та сфера правонаступництва). Правонаступництво держав СНД, найважливіші угоди з цього питання між вказаними державами. Правонаступництво держав щодо міжнародних договорів. Правонаступництво при об'єднанні держав. Правонаступництво у випадках відокремлення частин держави та приєднанні її території до іншої держави. Специфіка правонаступництва нових незалежних держав.Правонаступництво щодо державної власності. Загальні положення. Правонаступництво при об'єднанні держав. Правонаступництво при роз'єднанні держав. Правонаступництво у випадках передачі частин території або відокремленні частини території та її об'єднання з іншою державою. Специфіка правонаступництва держав СНД та нових незалежних держав.Правонаступництво щодо державних архівів. Загальні положення. Правонаступництво при об'єднанні держав. Правонаступництво у випадках роз'єднання держав. Правонаступництво у випадках передачі частин території або відокремленні частини території та її об'єднання з іншою державою. Специфіка правонаступництва в державах СНД та нових незалежних держав.Правонаступництво щодо загальних боргів. Правонаступництво у випадках роз'єднання держави. Інші випадки правонаступництва державних боргів. Специфіка правонаступництва щодо боргів нових незалежних держав.

Тема 10. Відповідальність у міжнародному праві

Поняття та суб'єкти міжнародної відповідальності . Визначення міжнародної відповідальності. Міжнародні делікти та міжнародні злочини. Відповідальність держави та її юридичних і фізичних осіб. Головні риси міжнародної відповідальності. Відповідальність за злочин проти міжнародного миру та безпеки. Підстави міжнародно-правової відповідальності. Міжнародний договір, міжнародний звичай, рішення міжнародних організацій та міжнародних судових установ і односторонні міжнародно-правові акти як юридичні підстави міжнародно-правової відповідальності. Фактичні підстави міжнародно-правової відповідальності. Питання про винність.Класифікація міжнародних правопорушень :а)

звичайні міжнародні правопорушення;б) особливо небезпечні міжнародні правопорушення;в) злочини проти людства. Класифікація злочинів проти людства:а) злочини проти миру; б) військові злочини; злочини проти людяності.Злочини колоніалізму,расизму. Нові форми рабства. Екоцид. Наслідки не дружнього акту,зловживання правом, квазіміжнародного правопорушення.Обставини, що звільняють від відповідальності. Визначення та види обставин, що звільняють від відповідальності: винність потерпілої сторони; форсмажорні обставини; крайня необхідність.Види і форми міжнародної відповідальності.Матеріальна та нематеріальна відповідальність. Форма міжнародно-правової відповідальності.Ресторація , сatisфакція, реституція, репарація.Залежність обсягу і виду відповідальності від характеру і наслідків правопорушення. Поняття міжнародно-правових санкцій. Характерні особливості міжнародно-правових санкцій. Співвідношення міжнародно-правової відповідальності та міжнародно-правових санкцій.

Тема 11. Право міжнародних договорів

Поняття і юридична природа міжнародного договору. Визначення міжнародного договору. Об'єкт та мета міжнародного договору. Терміни, що використовуються для позначення суб'єктів договірного процесу. Класифікація міжнародних договорів: за колом учасників, характером договору, об'єктами регулювання та формами договору. Структура міжнародного договору та його мова.Укладання міжнародних договорів. Стадії укладання, уповноважені на укладання договору особи. Підготовка та прийняття тексту договору. Встановлення аутентичності тексту. Висловлення згоди на обов'язковість договору. Підписання договору, його ратифікація. Прийняття, затвердження договору, приєднання до нього. Депозитарій і його функції. Застереження до міжнародного договору та зауваження до нього. Міжнародні договори, укладені за участю міжнародних організацій. Дія і застосування договорів за участю міжнародних організацій у часі та просторі. Кодифікаційна робота Комісії міжнародного права. Чинність, дійсність та тлумачення міжнародних договорів.Надання договорам чинності. Договір на строк, без зазначення строку та безстроковий договори. Територіальна сфера дії договору. Тлумачення міжнародного договору: визначення, головні принципи та засоби тлумачення. Дійсність договору, випадки його недійсності. Припинення дії договору. Юридичні підстави для припинення дії договору. Виконання зобов'язань. Закінчення терміну. Взаємна згода на припинення договору. Анулювання. Порушення умов договору іншою стороною. Неможливість виконання умов договору. Припинення за взаємною згодою. Перегляд. Переукладення. Призупинення дії договору. Поява нової норми міжнародного права імперативного характеру та її вплив на чинність договору. Поняття мирних договорів у світлі ст.53 Віденської конвенції 1969р. Правові наслідки призупинення,

перегляду, припинення дії міжнародного договору. Вплив збройних конфліктів і революцій на чинність міжнародних договорів. Поновлення дії договору.

Тема 12. Право зовнішніх зносин. Дипломатичне та консульське право

Зовнішні зносини держав. Поняття права зовнішніх зносин. Об'єкти права зовнішніх зносин. Джерела права зовнішніх зносин. Конвенційні й узвичаєні норми міжнародного права у сфері зовнішніх зносин держав. Роль внутрішньодержавного законодавства в регламентації створення і діяльності органів зовнішніх зносин. Система права зовнішніх зносин. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961р. Віденська конвенція про консульські зносини 1963р. Конвенція про спеціальні місії 1963р. Віденська конвенція про представництва держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975р. Органи зовнішніх зносин держави та їх система. Внутрішньодержавні конституційні і спеціалізовані органи зовнішніх зносин. Парламент, глава держави, уряд, глава уряду. Міністерства, відомства, комітети у сфері зовнішніх зносин держави. Поняття дипломатичного права. Дипломатичні представництва та місії. Визначення та система дипломатичного права. Головні міжнародно-правові документи. Постійні та термінові органи зовнішніх зносин. Склад та функції дипломатичного представництва. Стадії призначення голови дипломатичного представництва, припинення його повноважень. Члени дипломатичного представництва. Дипломатичний корпус. Привілеї та імунітети. Визначення термінів “дипломатичний корпус”, “Привілеї” та “імунітети”. Привілеї та імунітети дипломатичного представництва і дипломатичного персоналу. Зв'язок дипломатичного представництва з іншими представництвами та своєю країною. Митні привілеї. Обов'язки дипломатичного представництва. Дипломатичне право спеціальних місій і міжнародних організацій. Визначення та призначення дипломатичних місій, їхні рівні. Привілеї та імунітети членів дипломатичних місій. Дипломатичний статус міжнародної організації, її посадових осіб та службовців. Дипломатичний статус експертів ООН. Консульське право. Історія виникнення та визначення. Джерела консульського права. Типи консульських установ. Процедура призначення консула. Припинення повноважень. Класи та персонал консульських установ. Консульські функції. Консульські привілеї та імунітети.

Тема 13. Право міжнародних організацій

Поняття і розвиток права міжнародних організацій. Зародження і становлення інституту міжнародних організацій в міжнародних відносинах. Правова природа адміністративних союзів XIX ст. Ліга Націй. Сучасна система міжнародних організацій, їх типи і види. Класифікація міжнародних організацій. Право міжнародних організацій як галузь сучасного міжнародного права. Суб'єкти і об'єкти права міжнародних організацій.

Джерела права міжнародних організацій.Юридична природа міжнародних організацій. Міжнародні організації і державний суверенітет. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій. Правова основа створення і функціонування міжнародних організацій. Проблема кодифікації права міжнародних організацій. Поняття міжнародної організації. Класифікація міжнародних організацій: за характером членства, колом учасників, характерами компетенції та повноважень, порядком вступу. Процес утворення міжнародної організації: прийняття засновницького документа, створення матеріальної структури, скликання головних органів. Договірна правосуб'єктність міжнародної організації. Припинення існування.Комpetенція міжнародних організацій, їхніх органів. Комpetенція та функції міжнародних організацій. Органи міжнародної організації. Види таких органів, принципи їхнього формування. Визначення рішення міжнародної організації (її органу). Прийняття рішення, види більшості. Поняття консенсусу.Організація Об'єднаних Націй. Історія створення і правова природа ООН. Статут ООН.Членство в ООН. Система органів ООН. Генеральна Асамблея. Рада Безпеки. Економічна і Соціальна. Міжнародний Суд. Секретаріат ООН. Питання перегляду Статуту ООН. Створення Ради з прав людини в ООН. Спеціалізовані та інші установи системи ООН. Загальна характеристика спеціалізованих установ ООН. Цілі, склад, структура, основні принципи і напрями діяльності: Міжнародної організації праці (МОП), Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), Продовольчої і сільськогосподарської Організації Об'єднаних Націй (ФАО), Організації Об'єднаних Націй в питаннях освіти науки і культури (ЮНЕСКО), Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), Організації Об'єднаних Націй по промисловому розвитку (ЮНІДО) та інших установ ООН, які забезпечують співробітництво економічного, соціального, культурного і гуманітарного характеру.Цілі, склад, структура, основні принципи та напрями діяльності спеціалізованих установ ООН, які забезпечують міжнародне співробітництво в галузі транспорту, зв'язку, охорони природи: Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО), міжнародна морська організація (IMO), Міжнародний союз електrozв'язку (МСЕ), Всесвітній поштовий союз (ВПС), Всесвітня метеорологічна організація (ВМО) тощо.Цілі, склад, структура, основні принципи та напрями діяльності спеціалізованих установ ООН, покликаних забезпечити міжнародне співробітництво в сфері фінансів і кредиту: Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку (МФСР).Організаційно-правові особливості діяльності МАГАТЕ. Автономні організації ООН (ЮНКТАД, ГАТТ/СОН та ін.) – правові особливості і головні напрями їх діяльності. Роль міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем сучасності.Міжнародні конференції, їх статус, правила процедури. Механізм прийняття рішень. Природа прийнятих ними актів.

Тема 14. Поняття території як правової категорії у міжнародному праві

Територія та її види. Визначення території. Державна територія, особливості її статусу. Територія з міжнародним режимом – відкрите море, повітряний простір над ним, глибоководне дно за межами континентального шельфу. Територія із змішаним режимом (континентальний шельф, економічна морська зона). Територія під особливим правовим режимом. Нейтралізовані та демілітаризовані території. Без'ядерні зони : політичні і правові аспекти. Склад і юридична природа державної території. Сухопутна і водна території, повітряний простір. Надра. Суверенітет та юрисдикція держави на своїй території. Природне середовище. Право концесій. Кордони державної території. Види сухопутних та водних кордонів. "Історичні" кордони. Правовий статус та режим кордонів. Зміна кордонів та територіальні суперечки. Підстави для зміни кордонів. Типові випадки суперечок про кордони. Неузгодженість кордонів і територіальні суперечки. Засади розв'язання територіальних суперечок, можливі докази належності території. Принцип естопелью. Міжнародні річки. Визначення та види міжнародних річок. Головні положення про судноплавство на міжнародних річках. Несудноплавне використання міжнародних річок. Головні принципи правового режиму міжнародних рік. Багатонаціональні і прикордонні ріки. Віденський 1815 р. і Паризький 1856 р. конгреси про свободу судноплавства по міжнародних ріках Європи. Міжнародно – правовий режим Арктики та Антарктики. Правові питання території України. Державні кордони України. Законодавство України про територіальне верховенство і режим державних кордонів. Закон України "Про державний кордон України" від 4 листопада 1991 року. Міжнародні угоди України і принцип цілісності державної території і непорушності державних кордонів. Декларація про дотримання суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості кордонів держав учасниць СНД 1994 р. Договір про співпрацю в охороні кордонів держав учасниць СНД з державами які не входять в СНД 1995 р. Морські, суходільні, повітряні та річкові кордони України. Правові проблеми перебування іноземних військ на території України. Правові питання регулювання транзиту через територію України. Територіальні проблеми України.

Тема 15. Міжнародне морське право

Виникнення і розвиток міжнародного морського права. Поняття і головні риси міжнародного морського права як галузі сучасного міжнародного права. Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародного морського права. Перша (1958р.). Друга (1960р.) і Третя (1973-1982рр.) конференції ООН з морського права. Женевські конвенції з морського права 1958р. Конвенція ООН з морського права 1982р. Формування і значення основних принципів міжнародного морського права. Міжнародно-правові звичаї у цій

галузі.Міжнародний інституційний механізм у галузі мореплавства й експлуатації ресурсів морських просторів Світового океану. Міжнародна морська організація (IMO). Міжурядова океанографічна комісія ЮНЕСКО (МОК).Класифікація морських просторів і правовий статус морських суден. Національність суден і пов'язані з цим правові наслідки. Імунітет державних морських суден. Правовий статус військових кораблів та їх екіпажів. Внутрішні (національні) морські води. Затоки і бухти. Внутрішні моря. Історичні затоки. Морські порти.Правове становище іноземних торговельних суден і військових кораблів у внутрішніх водах держави.Територіальні води (територіальне море). Ширина територіальних вод у сучасному міжнародному праві і методи її відрахування.Право мирного проходу. Режим територіального моря відповідно до Конвенції ООН по морському праву 1982р. Закони і правила прибережної держави щодо мирного проходу.

Прилеглі зони. Поняття і види прилеглих зон. Режим і їх межа згідно з конвенціями 1958р. і 1982р.Континентальний шельф. Женевська Конвенція про континентальний шельф 1958р. та Конвенція ООН по морському праву 1982р. Делімітація континентального шельфу. Правовий статус вод, що покривають континентальний шельф.Виключна економічна зона. Поняття, правовий статус і ширина виключної економічної зони. Делімітація морських просторів, які створюють економічні зони держав із протилежними чи суміжними узбережжями. Вирішення спорів щодо живих ресурсів виключної економічної зони.Міжнародно-правовий режим відкритого моря. Женевська конвенція про відкрите море 1958р. Конвенція ООН по морському праву 1982р. Складові принципи свободи відкритого моря: свобода судноплавства; свобода польотів повітряних суден над відкритим морем; свобода наукових досліджень; свобода прокладати підводні кабелі та трубопроводи на дні відкритого моря; свобода споруджувати штучні острови й інші установки, які не суперечать нормам міжнародного права; свобода рибальства з дотриманням умов щодо збереження живих ресурсів відкритого моря.Імунітет військових кораблів у відкритому морі.Обов'язок подання допомоги тим, хто терпить біду. Боротьба з піратством і актами тероризму у відкритому морі: норми Женевської конвенції про відкрите море 1958р, Конвенції ООН з морського права 1982р. і Конвенції про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988р.Внутрішньоконтинентальні держави та їх право на доступ і користування свободами відкритого моря.Міжнародно-правове поняття і класифікація архіпелагів.Правовий режим міжнародних проток.Міжнародні канали.Міжнародний район морського дна і його режим за Конвенцією ООН 1982р. Міжнародний орган з морського дна. Проблема демілітаризації морського дна. Договір про заборону розміщення на дні морів і океанів і в його надрах ядерної зброї та інших видів зброї масового знищення 1971р.Правовий статус штучних об'єктів у Світовому океані.

Тема 16. Міжнародне повітряне право

Поняття і зміст міжнародного повітряного права. Міжнародне повітряне право як галузь міжнародного права. Особливості міжнародного повітряного права. Національне законодавство щодо повітряного права. Виключний і повний суверенітет держави над її повітряним простором. Джерела міжнародного повітряного права. Правовий статус повітряного простору. Суверенітет держави на свою територію як основа правового статусу її повітряного простору. Правовий статус повітряного судна і його екіпажу. Національна належність і реєстрація повітряних суден. Склад екіпажу повітряного судна. Громадянство і основні права і обов'язки членів екіпажу повітряного судна. Правова регламентація та юридична класифікація міжнародних повітряних сполучень. Міжнародно-правові аспекти національних польотів. Поняття міжнародного польоту. Поняття статусу міжнародного аеропорту. Прикордонний, митний, валютний і санітарний огляд і контроль. Чиказька конвенція 1944р. щодо аеропортів. Правове регулювання комерційної діяльності в міжнародних повітряних сполучень. Боротьба з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Міжнародні організації в галузі цивільної авіації: а) міжурядові організації: Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО), Європейська конференція цивільної авіації (ЄСАК), Європейська організація із забезпечення безпеки аeronавігації (Євроконтроль); б) неурядові організації: Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА), Міжнародна федерація асоціацій пілотів (ІФАЛПА), Міжнародна асоціація цивільних аеропортів (ІКАА) тощо.

Тема 17. Міжнародне космічне право

Поняття і головні особливості міжнародного космічного права. Особливості режиму космічного простору. Суб'єкти та об'єкт міжнародного космічного права. Джерела міжнародного космічного права – конвенційні норми і норми міжнародно-правових звичаїв. Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла, 1967 року (Договір про космос); Угода про врятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, які запущені в космічний простір, 1968р. (Угода про врятування космонавтів); Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами, 1972р. Конвенція про реєстрацію об'єктів, запущених у космічний простір, 1975р. Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах, 1979р. (Угода про Місяць). Міжнародно-правовий режим космічного простору та небесних тіл. Концепція “загальної спадщини людства” в космічному праві. Заборона военної діяльності у космосі. Запобігання потенційно шкідливим експериментам у космічному просторі. Проблема висотної межі державного суверенітету. Правовий статус космічних апаратів і

екіпажів. Поняття космічного об'єкта. Реєстрація космічних об'єктів. Правовий режим космічних кораблів багаторазового використання і навколоzemних космічних станцій. Здійснення юрисдикції і контролю над космічними об'єктами і космонавтами. Міжнародно-правовий статус космонавтів як посланців людства у космос. Міжнародно-правове забезпечення безпеки космічних екіпажів. Порядок повернення пілотованих космічних об'єктів, які здійснили посадку на іноземні території. Міжнародно-правова відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами.

Тема 18. Міжнародно-правова охорона навколошнього середовища

Поняття і особливості міжнародного права навколошнього середовища як галузі сучасного загального міжнародного права. Головні принципи міжнародно-правової охорони навколошнього середовища. Всесвітня стратегія охорони природи 1980р. Всесвітня хартія природи 1982р. Конвенція про заборону воєнного чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1977р. Інституційний механізм міжнародно-правової охорони навколошнього середовища. Міжнародні конференції. Програма ООН з охорони навколошнього середовища (ЮНЕП). Діяльність ІМКО, ФАО, ЮНЕСКО та інших міжнародних організацій в галузі охорони навколошнього середовища. Неурядові міжнародні організації у галузі охорони навколошнього середовища. Міжнародно-правова охорона Світового океану. Лондонська конвенція по запобіганню забруднення моря нафтою 1954р., поправки до неї 1962, 1969, 1971рр., Конвенція про запобігання забруднення моря скиданням відходів та інших матеріалів 1972р. Конвенція 1969р. про втручання у відкритому морі у випадках аварій, які спричиняють забруднення моря нафтою, і цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну забрудненням нафтою. Конвенція про рибальство й охорону живих ресурсів відкритого моря 1958р., Міжнародна конвенція про регулювання китобійного промислу 1946р. та ін. Міжнародно-правова охорона земельних та інших ресурсів суходолу, рослинного і тваринного світу. Конвенція про водно-болотні угіддя 1971р. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, які знаходяться під загрозою зникнення 1973р. Міжнародно-правова охорона суходільних вод, рік, озер, заповідника у 1998р. Міжнародно-правова охорона навколошнього середовища Арктики та Антарктики. Конвенція про збереження морських живих ресурсів Антарктики 1980р. Міжнародно-правова охорона атмосфери Землі та космічно-го простору. Конвенція про трансграничне забруднення повітря на великі відстані 1979р. Конвенція про озоновий шар 1985р. Природоохоронне законодавство України.

Тема 19. Право міжнародної безпеки і міжнародні збройні конфлікти

Поняття і характерні особливості права міжнародної безпеки. Право міжнародної безпеки як галузь сучасного загального міжнародного права.

Джерела права міжнародної безпеки. Головні та спеціальні принципи. Універсальна і регіональна системи міжнародної безпеки і забезпечення притому права в політиці. Суверенітет на сучасному етапі. Універсальні та регіональні організації і угоди, їх роль у зміщенні системи міжнародної безпеки. Правові основи взаємодії між регіональними організаціями і ООН. Організація з безпеки і співробітництва в Європі. Становлення інституційного механізму забезпечення безпеки в Європі. Концепція “загальноєвропейського дому”. Проблема забезпечення колективної безпеки держав Азії і Африки. ОАД і колективна безпека країн-членів. Засоби забезпечення міжнародної безпеки. Індивідуальна самооборона. Колективна самооборона. Система колективної безпеки відповідно до ст.51 Статуту ООН. Значення постійного нейтралітету і політики неприєднання як засобів обмеження і зменшення небезпеки війни. Правове становище постійно нейтральних і держав, які не приєдналися до існуючих військово-політичних блоків і систем. Створення без'ядерних і нейтральних зон. Договори: Вашингтонський про Антарктику 1959р, Тлателолко 1967р. Раротонга 1985р. Декларація про державний суверенітет України і програма становлення постійно нейтральної, позаблокової, без'ядерної держави. Роззброєння і обмеження зброї як матеріальна гарантія міжнародної безпеки у воєнній галузі. Роззброєння як принцип сучасного міжнародного права. Механізм роззброєння в рамках ООН. Комісія ООН з роззброєння; розгляд цієї проблематики на щорічних і спеціальних сесіях Генеральної Асамблей; Конференція (Комітет) з роззброєння як орган, що функціонує в Женеві (Швейцарія) поза рамками ООН. Головні чинні міжнародно-правові акти щодо роззброєння чи скорочення зброї: Московський договір 1963р. про заборону випробування ядерної зброї в атмосфері, в космічному просторі і під водою; Договір про нерозповсюдження ядерної зброї 1968р.; Договір про заборону розміщення на дні морів і океанів і в його надра ядерної зброї та інших видів зброї масового знищенння 1970 р.; конвенція про заборону розробки, виробництва і накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї і про її знищенння 1972 р.; Конвенція про заборону воєнного чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1978 р.; Конвенція про заборону чи обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних пошкоджень, чи такі, що мають не вибіркову дію 1981 р.; Договір про РСМД 1987р. Обмеження і скорочення стратегічної наступальної зброї. Заходи попередженню раптового нападу. Двосторонні договори з цієї проблеми з країнами Заходу. Договір між СРСР і США про скорочення й обмеження стратегічної наступальної зброї. Договір про звичайні збройні сили в Європі, Протокол Наради глав держав-членів СНД і Угода цих держав про порядок їх ратифікації, схвалення і виконання 1992р.

Законодавчі акти України з питань військової сфери і державної безпеки.

Міжнародна безпека та її забезпечення. Історія розвитку та визначення права міжнародної безпеки. Статут ООН про міжнародну безпеку. Рада безпеки як інструмент миру: кваліфікація ситуації, подальші заходи, операції щодо

підтримки миру. Регіональні збройні сили. Засоби забезпечення миру. Система колективної безпеки. Засоби зміцнення довіри. Міжнародний контроль. Міжнародна безпека та НБСЕ.Міжнародні сутички. Право війни. Спеціальні принципи збройної боротьби. Джерела “права війни”. Женевські конвенції та Додаткові протоколи до них. Злочини проти миру та відповідальність за їхнє вчинення. Початок війни. Нейтралітет. Оголошення війни. Стан війни та його юридичні наслідки. Театр війни і театр воєнних дій. Території, що не можуть стати театром воєнних дій. Визначення нейтралітету. Права та обов'язки нейтральних держав у сухопутній та морській війнах. Повітряний простір нейтральних країн. Правове положення учасників збройних сутичок. Воєнна окупація. Визначення збройних сил. Комбатант і некомбант. Їхній статус. Визначення поняття “найманець”. Міжнародно-правова боротьба з найманством (Конвенція ООН 1989р.) Поняття воєнної окупації. Закони та звичаї сухопутної війни про воєнну окупацію. Женевська конвенція про захист цивільних осіб за часів війни 1949р. Заборонені засоби та методи ведення воєнних дій (сухопутна війна). Визначення засобів та методів ведення збройних дій. Заборонені види звичайної зброї, хімічна та бактеріологічна зброя. Цивільні та військові об'єкти, об'єкти з “небезпечною силою”. Конвенція про заборону воєнного чи іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1977р. Конвенція про захист культурних цінностей у випадках збройних сутичок 1954р. Морська та повітряна війна. Джерела міжнародного права стосовно цих видів війни. Театр морської війни і морські сили. Військово-морська блокада. Військова контрабанда. Недоторканість суден. Мінна зброя та її використання. Головні зауваження. Що стосуються повітряної війни. Права особи при збройних сутичках. Визначення та правовий статус поранених або хворих. Заборона мародерства. Режим військового полону. Завершення військових дій та стану війни. Співвідношення понять “завершення військових дій” та “звершення стану війни”. Засоби завершення стану війни - мирний договір, декларація.

Тема 20. Міжнародно – правові мирні засоби розв’язання міжнародних спорів

Мирні засоби – єдиний правомірний шлях вирішення спорів між державами. Зміст, становлення розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів і його значення в сучасному світі. Головні міжнародно – правові акти, які відображають його зміст. Види міжнародних спорів. Поняття і види мирних засобів вирішення міжнародних спорів в історичному розвитку. Системи засобів мирного вирішення спорів між державами. Міжнародні спори політичного і юридичного характеру і відповідні засоби їх вирішення. Консультація як особлива форма переговорів між державами. Консультації фахультативні та обовязкові. Безпосередні переговори як початковий засіб встановлення і регулювання відносин між державами як головний засіб вирішення міжнародних справ.

Класифікація дипломатичних переговорів. Переговори двосторонні і багатосторонні. Значення переговорів на вищому рівні і міжнародних конференціях. Добре послуги і посередництво. Спільне і відмінне між ними. Міжнародна слідча процедура. Узгоджувальні комісії. Порядок їх формування, характер прийнятих рішень. Міжнародні угоди про примирливу процедуру. Міжнародні третейські суди (арбітражі). Історія розвитку і процедура діяльності третейських судів. Види міжнародних третейських судів. Постійна палата Третейського суду в Гаазі. Арбітражна процедура і правила арбітражного процесу. Міжнародно – судовий розгляд. Загальні положення, юрисдикція міжнародних судових установ, факультативна і обов'язкова. Джерела права і процедура розгляду справ. Постійна палата Міжнародного правосуддя. Міжнародний суд ООН. Комpetенція і організація міжнародного суду ООН. Юрисдикція Міжнародного суду. Процедура розгляду справ. Рішення, консультативні висновки і постанови Міжнародного суду ООН. Регіональні міжнародні суди: Суд Європейського Союзу, Європейський суд з прав людини. Міжамериканський суд з прав людини. Конвенція з примирення і арбітражу в рамках ОБСЄ. Ставлення України до міжнародних судових процедур. Особливості вирішення міжнародних спорів в рамках міжнародних організацій.

Тема 21. Міжнародне гуманітарне право

Поняття і зміст міжнародного гуманітарного права як галузі міжнародного права. Суб'єкти і об'єкт міжнародного гуманітарного права, джерела останнього. Поняття і зміст прав і свобод людини. Співробітництво держав у сприянні і розвитку поваги до прав людини. Статут ООН, мирні договори та угоди про опіку після другої світової війни про права людини та їх стандарти: Загальна декларація прав людини 1948р. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966р. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966р. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1976р. Другий факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1989р. Конвенції про запобігання злочинові геноциду і покарання за нього, про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, про ліквідацію усіх форм расової дискримінації, про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства, проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження й покарань, про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок, про права дитини, в галузі праці. Конвенції та документи Ради Європи ОБСЕ з цих питань. Міжнародний та регіональний механізм контролю і забезпечення прав і свобод людини. Генеральна Асамблея ООН та допоміжні органи. Економічна і Соціальна Рада ООН та її допоміжні органи. Правила процедури функціональних комісій Економічної і Соціальної Ради. Комісія по правах людини. Підкомісія по попередженню дискримінації і захисту

меншин. Комісія по становищу жінок. Комітет по ліквідації расової дискримінації. Комітет по правах людини. Комітет по економічних, соціальних і культурних правах. Комітет по ліквідації дискримінації щодо жінок. Комітет проти катувань. Група трьох. Центр по правах людини. заступник Генерального секретаря по правах людини та його канцелярія. Верховний комісар ООН у справах біженців. Принципи гуманізації міжнародного права в умовах війни: недопустимість застосування варварських і нелюдських засобів ведення збройної боротьби; захист жертв війни і громадянських об'єктів; однакове поводження з учасниками збройної боротьби і заборона їх дискримінації; чесність і добросовісність у виборі методів, які використовуються в ході воєнних дій; відповідальність учасників збройних конфліктів за воєнні злочини тощо. Учасники збройних конфліктів за класифікацією Додаткових протоколів І та ІІ 1977 р. до Женевських конвенцій 1949 р. Комбатанти. Некомбатанти. Закони і звичаї війни щодо прав людини. Недопустимість ведення воєнних дій проти мирного населення. Заборона чи обмеження певних видів звичайної зброї і абсолютна протиправність застосування зброї масового знищення. Захист цивільного населення під час війни, у тому числі в умовах воєнної окупації. Режим військового полону, поранених і хворих із складу збройних сил. Діяльність України по забезпеченням прав і свобод людини та імплементації основних положень гуманітарного права. Міжнародна правова регламентація населення в міжнародному праві та громадянства. Визначення і головні риси громадянства, засоби його набуття та витрати. Подвійне громадянство. Правовий режим іноземців, осіб без громадянства, біженців та переміщених осіб. Конституція та законодавство України про громадянство.

Тема 22. Міжнародне співробітництво держав по боротьбі зі злочинністю

Поняття злочинів міжнародного характеру як основного об'єкта співробітництва держав із запобіганням таким злочинам і покаранню осіб, які їх вчинили. Відмінність злочинів міжнародного характеру від звичайної кримінальної злочинності і власне міжнародних злочинів. Форми міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю. Міжнародні органи і конференції по боротьбі зі злочинністю; розгляд різних аспектів проблеми запобігання і припинення злочинів, які посягають на національний і міжнародний правопорядок, на сесіях Генеральної Асамблеї ООН, у рамках діяльності Економічної і Соціальної Ради тощо; Комітет по попередженню злочинності і боротьбі з нею (КПЗБ) як допоміжний орган ЕКОСОР; Конгрес ООН з попередження злочинності і поводження з правопорушниками; Відділ Секретаріату ООН з кримінального правосуддя і попередження злочинності; міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) – її структура і функції; Спеціальний комітет ООН з міжнародного

тероризму. Міжнародний кримінальний суд ООН. Головні напрями співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю:

а) злочини, які завдають шкоди мирному співробітництву і безпеці держав:

- міжнародний тероризм. Конвенція про запобігання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів 1973р.; Проблеми міжнародно-правової регламентації відповідальності за найманство; Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заложників, 1979р; Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом, 1977р;
- конвенція про боротьбу із захопленням заложників, 1979р.; Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом, 1977р;
- викрадення літаків. Боротьба з захопленням повітряних суден й іншими незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації. Гаазька конвенція 1970р. і Монреальська конвенція 1971р. Вашингтонська конвенція по запобіганню і покаранню активів тероризму, що набувають форми злочину проти осіб, і пов'язаними з цим вимогами, які мають міжнародний характер, 1971р. Двосторонні конвенції по запобіганню викрадення повітряних суден, укладені Україною з іншими державами;
- незаконне радіомовлення і телепередачі. Міжнародна конвенція пелектрозв'язку 1965р. Європейська угода про попередження радіопередач, які ведуться не з національної території;

б) злочини, які завдають шкоди економічному і соціально-культурному розвитку держав і народів:

- розповсюдження наркоманії і незаконна торгівля наркотиками. Боротьба з незаконним виробництвом і розповсюдженням наркотичних засобів і психотропних речовин. Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961р. зі змінами до неї 1972р., Конвенція про психотропні речовини 1971; Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988р;

- контрабанда і нелегальна еміграція. Законодавство України про контрабанду. Проблеми боротьби з нелегальною еміграцією та імміграцією;

- підробка грошей і цінних паперів. Женевська конвенція по боротьбі з підробкою грошових знаків 1929р;

- зазідання на національно-культурну спадщину народу. Пакт Реріха. Гаазька (1954р.) конвенція про захист культурних цінностей на випадок збройного конфлікту і протокол до неї;

в) злочини, які завдають шкоди особистому і державному майну, моральним цінностям:

- рабство і работторгівля; інститути і подібні до них звичаї. Нові форми работторгівлі. Торгівля жінками і дітьми. Конвенція про рабство 1926р. зі змінами 1953р.;

Додаткова Конвенція про скасування рабства, работоргівлі й інститутів та звичаїв, подібних до рабства, 1956р. Конвенція МОП №29 щодо примусової і обов'язкової праці 1930р. Міжнародна конвенція про припинення торгівлі жінками і дітьми 1921р. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і експлуатацією проституції третіми особами 1950р;

- піратство. Характерні риси піратства. Піратство у відкритому морі та в повітряному над ним. Неонська угода 1937р. Визначення піратства в Конвенції про відкрите море 1958р. Питання про піратство в Конвенції по морському праву 1982р;
- розповсюдження порнографії. Паризька угода 1910р. Міжнародна конвенція про припинення обігу порнографічних видань і торгівлі ними 1923р;

г) інші злочини міжнародного характеру:

- розрив чи пошкодження підводного кабелю. Міжнародна конвенція по охороні підводних телеграфних кабелів 1884р.;
- зіткнення морських суден і подання допомоги на морі. Брюссельська конвенція для об'єднання деяких правил щодо зіткнення суден 1910р. Брюссельська конвенція для об'єднання деяких правил щодо подання допомоги і рятування на морі 1910р. Конвенція 1958р. про відкрите море. Конвенція ООН з морського права 1982р.; Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства, 1988р.;
- злочини, які вчинені на борту повітряного судна. Токійська конвенція про злочини і деякі інші факти, вчинені на борту повітряного судна 1963р.

Двосторонні угоди про правову допомогу, укладені Україною із зарубіжними державами. Встановлення юрисдикції держави над злочинами міжнародного характеру – випадки і підстави. Багатостороння Конвенція про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання в державі, громадянами якої вони є, 1978. Видача (екстрадиція) злочинців – поняття та умови видачі. Суб'єкти видачі. Склад злочинців, які тягнуть за собою видачу. Правові підстави для видачі чи відмови в ній. Процедури видачі. Мотиви злочину і проблема “видачі чи надання притулку” “видача осіб, які скоїли злочини міжнародного характеру, як альтернативна процедура, передбачена переліченими вище конвенціями 1970, 1971, 1973, 1979рр. Застосування вказаних зasad (кrimінального переслідування по закону утримуючої держави або ж видача звинувачуваного іншій заинтересованій державі) як фактор, що забезпечує невідворотність покарання у справах про злочини міжнародного характеру.

Тема 23. Україна і міжнародне право

Вплив першої світової війни та революції 1917р на міжнародне становище України. Міжнародно-правова діяльність Центральної Ради. Акти Гетьманщини. Мирний договір з Радянською Росією 12 червня 1918р. Дипломатичне визнання України в період Гетьманщини. Зовнішньополітична діяльність Директорії. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки і Акт злуки з Українською Народною Республікою. Дипломатична діяльність ЗУНР. Пакт Петлюри з Польщею. Міжнародно-правова діяльність Радянської України на початку 20-х років. Суверенітет і міжнародна правосуб'єктність України. Визнання України і розвиток дипломатичних і консульських відносин.

Міжнародно-правова характеристика утворення СРСР. Міжнародно-правова діяльність України після другої світової війни. Здійснення дипломатичних та інших зовнішніх зносин. Міжнародна договірна діяльність УРСР. Участь Радянської України в міжнародному інституційному механізмі: міжурядових організаціях і міжнародних конференціях. Міжнародна правотворча діяльність УРСР. Місце та роль УРСР в універсальній і регіональній системах безпеки. Незалежність України. Припинення існування СРСР і створення Співдружності Незалежних Держав. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990р. Постанова Верховної Ради України "Про основні напрямки зовнішньої політики України" від 2 липня 1993р. Конституція України та розвиток процесів регіональної і міжнародної інтеграції. Міжнародно-правова діяльність України в рамках СНД. Міжнародно-правові аспекти здійснення державного суверенітету України на сучасному етапі. Проголошення Верховною Радою України 16 липня 1990р. Декларації про державний суверенітет і 24 серпня 1991р. Акта про незалежність України. Визнання України як незалежної суверенної держави. Зовнішньополітична концепція та дипломатична діяльність України. Участь в міжнародному інституційному механізмі. Сучасні універсальна і регіональні системи безпеки і участь України в їх становленні та розвитку. Міжнародні ініціативи України.

Міжнародно-правова діяльність України в рамках Організації з питань безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) і на універсальній основі (в рамках ООН). Діяльність України із входження до загальноєвропейського правового простору.

Тема 24. Роль міжнародного права в умовах глобалізації

Проблеми реформування міжнародного інституційного механізму і трансформації сучасного міжнародного права. Забезпечення примату міжнародного права в політиці. Суверенітет на сучасному етапі. Питання розвитку інституту міжнародної правосуб'єктності. Досягнення в становленні нового міжнародного економічного порядку. Правові проблеми становлення нового інформаційного порядку. Глобальні проблеми на рубежі ХХ - ХХІ століття. Правові питання екологічної безпеки. Міжнародна гуманітарна еволюція і міжнародне право. Міжнародна Хартія прав людини і внутрішня компетенція держав. Проблеми підвищення ефективності

сучасного міжнародного права. Нові риси сучасного міжнародного права. Розширення сфери дії сучасного міжнародного права. Прогнозування розвитку міжнародного права

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

НОРМАТИВНА

- 1.Женевские конвенции от 12 августа 1949 г. и Дополнительные протоколы к ним. — М.: Междунар. ком. Красного Креста, 1994.
- 2.Зібрання чинних міжнародних договорів України. — Т. 1: 1990—1991. — К., 2001.
- 3.Зовнішня політика України: Хрестоматія / І.Я. Тодоров, П.В. Довров, Ю.Т. Теміров, І.М. Грідіна. — Ч. I: Правові засади зовнішньої політики. Україна в багатосторонньому співробітництві. — 487 с; — Ч. II: Двосторонні відносини України. — 552 с — Донецьк, 2002.
- 4.Международная защита прав и свобод человека: Сб. документов. — М., 1990.
- 5.Международное право в документах. — М., 1982.
- 6.Международное сотрудничество в области прав человека: Документы и материалы / Редкол.: А.Л. Адамишин (отв. ред.), В.И. Бахмин, Ю.М. Колосов, И.В. Лебедев. — М., 1993.
- 7.Международные конвенции об авторском праве. — М., 1982.
- 8.Международные нормативные акты ЮНЕСКО: Конвенции, соглашения, протоколы, рекомендации, декларации / Сост. И.Д.Никулин. — М., 1993.
- 9.Международные правила по толкованию торговых терминов (ИНКОТЕРМС). — М., 1992.
- 10.Міжнародно-правові акти України // Правові джерела України. — 1994. — № 5.
11. Международное публичное право: Сборник документов. — М., 1996. — Т. 1.
12. Наше глобальное соседство: Доклад комиссии по глобальному управлению и сотрудничеству. — М., 1996.
13. Охрана окружающей среды: Международно-правовые акты / Ред. А.К. Фролов. — СПб., 1994.
14. Права и свободы личности: Международные документы и комментарии / Гл. ред. Н.И. Полежаева. — М., 1995.
- 15.Права и свободы народов в современных источниках международного права: Сб. документов / Сост. Р.А. Тузмухамедов. — Казань, 1995.
- 16.Устав Организации Объединенных Наций. Статус Международного Суда. — М., 1992.

ОСНОВНА

1. Ашавский Б.М., Борисов К.Г., Бояришнов ВТ. и др. Международное право: Учеб. для обучающихся по специальности "Правоведение". — М., 1994.
2. Баймуратов Міжнародне право. — Х., 2001.
3. Бирюков П.Н. Международное право. — М., 2000.
4. Дипломатический словарь: В 3 т. / Глав, ред.: А.А. Громыко, А.Г.Ковалев, П.П.Севастьянов, С. Л. Тихвинский. — М., 1985—1986.
5. Гуменюк Б.І. Дипломатична і консульська служба. — К., 1998.
6. Гуменюк БЛ., Щерба О.Б. Сучасна дипломатична служба. — К., 2001.
7. Дмитрієва А.І., Муравйов ВЛ. Міжнародне публічне право. — К., 2001.
8. Дмитрієва А.І., Мацко А.С, Муравйов ВЛ. Міжнародне публічне право. — К., 2003.
9. Дмитрієва А.І., Мацко А.С, Муравйов В.І. та ін. Міжнародне публічне право: Практикум; Відп. ред.: Ю.С. Шемшученко, Л.В. Губерський. — К., 2001. — 352 с.
10. Додонов В.Н., Панов В.П., Румянцев О.Г. Международное право: Справ.-прав. — М., 1998.
11. Европейское право / Под ред. Л.М. Энтина. — М., 2000.
12. Звеков В.П. Международное частное право. — М., 2000.
13. Ильин ЮД. Лекции по международному публичному праву. — Харьков, 1996.
14. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. — Л., 1995.
15. Курс международного права: В 7 т. / Редкол.: В.Н. Кудрявцев (отв. ред.) и др. — М., 1989.
16. Лукашу к И.И. Международное право. — М., 1996.
17. Лунц Л.А. Курс международного частного права: В 3 т. — М., 1975.
18. Мадисон В.В., Шахов ВЛ. Політологія міжнародних відносин. — К., 1997.
19. Международное право / Под ред. Ф.И. Кожевникова. — М., 1987.
20. Международное право / Под ред. Н.Т. Блатовой. — М., 1987.
21. Международное право: Учебник / Отв. ред. Ю.М. Колосов, В.И. Кузнецов. — М., 1995.
22. Международное право: Учеб. для вузов Отв. ред. Г.И. Тункин. — М., 1994.
23. Международное право: Учеб. для вузов. — М., 1995.
24. Панов В.П. Международное частное право. Схемы. Документы. — М., 1996.
25. Российская юридическая энциклопедия / Глав. ред. А.Я. Сухарев. — М., 1999.
26. Тодоров ИЛ. Международное право и международные отношения в вопросах и ответах. — Донецк, 1998.
27. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К., 1998.

ДОДАТКОВА

1. Аваков М.М. Правопреемство государств. — М., 1986.
2. Аведокушин Е.Ф. Международные экономические отношения. — М., 2000.
3. Актуальні питання міжнародних валютно-фінансових відносин / О.В. Плотніков (відп. ред.); НАН України, Ін-т світової економіки і міжнародних відносин. Відділ міжнар. валютно-фін. відносин. — К., 1996. — 44 с.
4. Алексеев Ю.М., Кульчицький СВ., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворочий процес 1985—1999 рр.). — К., 2000.
5. Альтшулер А.Б. Международное валютное право. — М., 1984.
6. Александрова Э.С. ООН: объединенные действия по поддержанию мира. — М., 1978.
7. Бабаев Н.С Международное агентство по атомной энергетике (МАГАТЭ). — М., 1987.
8. Баскин Ю.Л., Фельдман Д.М. История международного права. — М., 1990.
9. Батурина Ю.М. Проблемы компьютерного права. 1991.
10. Беляев С.Л. Европейское правовое пространство: обзор западноевропейских концепций // Правоведение. — 1990. — № 6.
11. Бельсон Я.М. Интерпол в борьбе с уголовной преступностью. — М., 1989.
12. Бережное А.Г. Права личности: некоторые вопросы теории. — М., 1991.
13. Бжезинський З. Велика шахівниця. — К., 2000.
14. Блищенко И.П., Солнцева М.М. Мировая политика и международное право. — М., 1991.
15. Бобылев Г.Л., Зубков Н.Т. Основы консульской службы. — М., 1986.
16. Богуславский М.М. Международное экономическое право. — М., 1986.
17. Болгов О. Аспекти проблеми реформування ООН // Право України. — 1995. — № 5—6.
18. Бордунов В.Д. Правовое регулирование международных полетов гражданских воздушных судов. — М., 1988.
19. Бори Ф. Возникновение и развитие международного гуманитарного права. — М., 1994.
20. Борхардт Клаус-Дитер. Азбука права Европейского Сообщества. — М., 1994.
21. Бояр-Созонович Г.С. Международный терроризм: политico-правовые аспекты. — К.; О., 1991.
22. Василенко В.А. Основы теории международного права. — К., 1988.
23. Василенко И.Л. Политическая глобалистика. — М., 2000.
24. Вельяминов Г.М. Международное экономическое право. — М., 1994.
25. Виноградов С.В. Международное право и охрана атмосферы. — М., 1987.
26. Виноградова О.І. Видача (екстрадиція) осіб, які вчинили злочин // Адвокат. — 1999. — № 1.

27. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Міжнародні відносини. — Вип. 18—20.
28. Внешняя политика стран центральной и Восточной Европы: Учеб. пособие для студентов специальностей "Международные отношения", "История", "Политология" / О.В. Крапівін, СО. Морозова, І.Я. Тодоров, П.В. Добров та інші). — Донецк, 2000.
29. Всеобъемлющая международная безопасность. — М., 1990.
30. Выглежаніна Е.Е. Сохранение биосферы и международная ответственность. — М., 1993.
31. Галежская Л.Н. Музы и право: правовые вопросы международного сотрудничества в области культуры. — Л., 1987.
32. Гассер Г.-П. Запрет на акты террора в международном гуманитарном праве. — М., 1994.
33. Гассер Г.-П. Международное гуманитарное право: Введение.— М., 1995.
34. Гуреев С.Л., Копылов М.Н. Международное транспортное право. — М., 1987.
35. Действия Международного комитета Красного Креста в случае нарушения международного гуманитарного права. — М., 1994.
36. Демин Ю.Г. Статус дипломатических представительств и их персонала. — М., 1995.
37. Дерганее В.А. Геополитика. — М., 2000.
38. Дженіс М., Кей Р., Бредли Е. Європейське право у галузі прав людини. Джерела і практика застосування. — К.; Будапешт, 1997.
39. Джирович Р. Руководство по заключению внешнеторговых контрактов. — М., 1992.
40. Димитров Ю. Правова держава: перспектива чи сьогоднішній день? // Право України. — 1995. — № 5—6.
41. Дмитриев А.Л. Становление международного гуманитарного права (XIX — начало XX ст.) / НАН Украины, Ин-т государства и права им. В.М. Корецкого. — К., 1998. — 199 с.
42. Днепровский А.Г. Правовые проблемы нового информационного порядка. — М., 1989.
43. Дорога в майбутнє — дорога в Європу. Європейська інтеграція України. — К., 2000.
44. Европейская Социальная Хартия: Истоки, механизм действия и воплощение в жизнь / Пер. с англ. А. Мельниковой. — М., 1995.
45. Европейский Союз / Редкол.: Ю.А. Борко (отв. ред.) и др. — М., 1994.
46. Єльченко В. Адаптувшись до потреб сьогодення // Політика і час. — 1995. — № 2.
47. Евзеров Р.М. Украина: с Россией вместе или врозь? — М., 2000.
48. Ефимов Г.К. Устав ООН — инструмент мира. — М., 1986.
49. Забарно В. Європейський регіон і Східна Європа // Політика і час. — 1996. — № 8.

50. Задорожній О.В., Буткевич В.Г., Мицик В.В. Конспект лекцій з основ теорії міжнародного права. — К., 2001. 408
51. Захаров Н.А. Курс общего международного права. — Пг., 1917.
52. Зернєцька О. Інформація: вільний обмін або вземоза-лежність / Концепції ООН в галузі інформації та комунікації // Політика і час. — 1995. — № 6.
53. Кандель П.Е. Расширение ЕС и НАТО и его последствия для Восточной Европы // Вестн. Моск. ун-та. — 1996. — № 4.
54. Кирташкін В.А. Международная безопасность и права человека. — М., 1988.
55. Кирташкін В.А. Права человека в международном и внутригосударственном праве. — М.: Ин-т государства и права РАН, 1995.
56. Кальсховен Ф. Ограничение методов и средств ведения войны. — М., 1994.
57. Кашикін С.Ю. Основы права Европейского Союза. — М., 1997.
58. Кириленко В.П. Экология океана и международное право. — СПб., 1994.
59. Козій Є.В. 50-річчя Загальної декларації прав людини і система міжнародного захисту прав людини // Адвокат. — 1998. — № 4.
60. Коломієць В.Ф. Міжнародні інформаційні системи. — К., 2001.
61. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. — К., 2001.
62. Крылов Н.Б. Правотворческая деятельность международных организаций. — М., 1988.
63. Крылова И.С. Европейский парламент. — М., 1987.
64. Кузнецов М.Н. Охрана результатов творческой деятельности в международном частном праве. — М., 1988.
65. Курс международного права: В 7 т. — М., 1989—1993.
66. Кучер Б.И. Международный экономический порядок. — К., 1988.
67. Лазарев М.И. Международное право о международных долгах. — М., 1988.
68. Лазарев С.А. Международный арбитраж. — М., 1991.
69. Лукашуки И.И. Источники международного права. К., 1966.
70. Макаров А.Д. Международное транспортное право: Теоретические аспекты. — СПб., 1995.
71. Манийчук Ю.В. Последствия международного правонарушения. — К., 1987.
72. Манов Б.Г. ООН и содействие осуществлению соглашений о правах человека. — М., 1986.
73. Мартыненко А.П. Права народов в современном мире. — К., 1993.
74. Матвеев Ю.Т. Международная охрана авторских прав. — М., 1987.
75. Международная борьба с терроризмом (правовые аспекты). — М., 1988.
76. Тодоров І.Л. Міжнародне публічне право. Міжнародне приватне право: Метод. Вказівки, плани семінарських занять та контрольні завдання. — Донецьк, 2001.
77. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1980—2000 роки / Наук. кер. Л.Ф. Гайдуков. — К., 2001.

- 78.Международное атомное право. — М., 1987.
- 79.Международное космическое право. — М., 1985.
- 80.Международное воздушное и космическое право. — М., 1992.
- 81.Международное морское право. — М., 1988.
- 82.Международное частное право. — К., 1985.
- 83.Международное частное право: Современные проблемы / Отв. ред. М.М. Богуславский. — М.: Право, 1994.
- 84.Международное уголовное право / Отв. ред. В.Н. Кудрявцев. — М.: Наука, 1995.
- 85.Международные организации системы ООН. — М., 1990.
- 86.Міжнародна Хартія прав людини. — К., 1991.
- 87.Міжурядові регіональні організації. — К., 2001.
- 88.Мировой океан и международное право: Защита и сохранение морской среды / Отв. ред. А.П. Мовчан, А. Ян кон. М : Наука, 1990.
- 89.Моисеев Е.Г. Правовой статус Содружества Независимых Государств. — М.: Юристъ, 1995.
- 90.Морозов Г.И. ООН на рубеже веков (к 50-летию ООН) // Моск. журн. междунар. права. — 1995. — № 1.
- 91.Моцик О. Гарантія незворотності. Формування договірно-правової бази України // Політика і час. — 1995. — № 5—6.
- 92.Мулинен Ф. Право войны: Руководство для вооруженных сил. — М.: Междунар. ком. Красного Креста, 1993.
- 93.Мухин В.А. Международные торговые контракты. — Л., 1986.
- 94.Науковий вісник дипломатичної академії. — Вип. 5: Українська зовнішня політика та дипломатія: десять років незалежності. — К., 2001.
- 95.Науковий вісник дипломатичної академії. — Вип. 4: Європа: поступ у ХХІ століття (Історія, сучаний стан, перспективи). — К., 2000.
- 96.Нейкова Л.И. Иностранные инвестиции экономики Украины: теория и практика / НАН Украины, Совет по изучению производительных сил Украины. — О.: ОКФА, 1996. — 208 с.
- 97.Немчинов I. Україна і Росія напередодні ХХІ століття: союз чи співіснування // Нова політика. — 1996. — № 4.
- 98.Нераспространение ядерного оружия. Сб. документов / Сост. И.А. Ахтамзян. — М.: Междунар. отношения, 1993.
- 99.Никитин А.Ф. Права человека: Хрестоматия по курсу. — М., 1993.
- 100.Никольсон Г. Дипломатия. — К., 2001.
- 101.Овсій І.О. Зовнішня політика України. Від давніх часів до 1944 року. — К., 1999.
- 102.Опришко В. Для чого Україні Рада Європи? // Право України. — 1997. — №6.
- 103.Опришко В.Ф. Міжнародне економічне право. — К., 1995.
- 104.Организация Объединенных Наций: Краткий справ. — М., 1985.
- 105..Организация Объединенных Наций. Основные факты. — М., 2000.
- 106.Основные сведения об Организации Объединенных Наций. — М., 1991.

- 107.Петров Р.О., Опейда ЗМ., Федорчук Д.Е., Вакуленко А.О. Вступ до права Європейського Союзу. — Донецьк, 2001.
- 108.Петровский Г. Международное право и новая Организация Объединенных Наций // Моск. журн. междунар. права. — 1994. — № 4.
- 109.Пикте Ж., Ндам Нгойя А., Адаши С. Международное гуманитарное право. — М.: Ин-т проблем гуманизма и милосердия, 1993.
- 110.Пикте Ж. Развитие и принципы международного гуманитарного права. — М.: МП "Паллада", 1993.
- 111.Пирогов А.В. Межгосударственные экономические отношения: принцип суверенного равенства. — К., 1987.
- 112.Плотникова О.В. Консульские отношения и консульское право. — М., 1998.
- 113.Право и внешняя торговля. — М., 1987.
- 114.Проблеми економічної інтеграції України в Європейський Союз: європейські порівняльні студії. — Ч. 1. — Т., 2001.
- 115.Примаков Е. Многополярный мир и ООН // Междунар. жизнь. — 1997. — № 10.
- 116.Реализация международно-правовых норм во внутреннем праве. — К., 1992.
- 117.Романов А. Геостратегия: Россия и мир в XXI веке. — М., 2000.
- 118.Россия — Украина — Вышеградская группа: партнерство или соперничество? // Мировая экономика и междунар. отношения. — 1997. — № 10.
- 119.Руденко Г.М. Україна дипломатична. — К., 1999.
- 120.Сандаровский К.К. Право внешних сношений. — К., 1986.
- 121.Словарь международного права. — М., 1986.
- 122.Словарь прав человека и народов / Отв. ред. Р.А. Тузмуха-медов, В.И. Кузнецов. — М.: Междунар. отношения, 1993.
- 123.Субботин В.Н., Тодоров И.Л., Фиолевский Д.П. История государства и права Украины. Курс лекций. — Донецк: ДИЭХП, 2001.
- 124.Тодоров І.Я. Навчально-методичний посібник з дисципліни "Конституційне право зарубіжних країн". — Донецьк: ДШ, 2003.
- 125.Тодоров І.Я. Євроатлантична спрямованість в передвиборчих plataформах партій та блоків на виборах до Верховної Ради 2002 року // Донецький Вісник Наукового товариства ім. Шевченка. Філософія, історія, мова та література. — Т. 4. — Донецьк, 2003.
- 126.Тодоров І.Я. Європейське покликання України в контексті нового розширення ЄС та НАТО — до видання історичного факультету ДонНУ // Історичні і політологічні дослідження: Видання Донецького національного університету, історичний факультет. — 2003 — № 3—4 (15—16).
- 127.Топорнин Б.Н. Европейские сообщества: право и институты. — М., 1992.
- 128.Трофимов В.Н. Военная и экологическая безопасность. Международное право и сила. — М.: Прометей, 1991.
- 129.Україна в світовому економічному просторі / ТЛsgaipе іп іє ДУогісі Есопотіс 8расе: Матеріали другого конгресу Міжнар. укр. екон. асоціації / М.

Герасимчук, Ю. Чучман (відп. ред.); НАН України, Ін-т економіки. — К., 1996.

130. Ушаков Н.А. Проблемы теории международного права. — М., 1988.

131. Ушаков Н.А. Юрисдикционные иммунитеты государства и их собственности. — М.: Наука, 1993.

132. Фабрициус Ф. Права человека и Европейская политика: Политико-правовое положение трудящихся в Европейском сообществе. — М.: Изд-во МГУ, 1995.

133. Федоров В.Н. ООН и проблемы войны и мира. — М., 1988.

134. Фельтхем Р.Дж. Настольная книга дипломата. — Минск, 2000.

135. Фуркало В.В. Международно-правовая защита гражданского населения в условиях вооруженных конфликтов. — К., 1986.

136. Харченко І., Султанюк П. Повернення в Європу: поміж метою і дійсністю // Політика і час. — 1997. — № 5—6.

137. Хачатурян А.Г. Унификация коллизионных форм в международном частном праве. — К., 1993.

138. Цыганков П.Л. Международные отношения. — М.: Новая шк., 1996.

139. Черниченко С.В. Международное право. Современные теоретические проблемы. — М., 1993.

140. Шаллан Ф. Морське піратство у міжнародному праві та національному законодавстві України // Право України. — 1998. — № 3.

141. Шатров В.П. Международное экономическое право. — М., 1990.

142. Шемшученко Ю.С. Європейське право: теорія і практика // Адвокат. — 1998. — № 4.

143. Шепель А. Застереження до міжнародних договорів (практика України) // Право України. — 1997. — № 7—8.

144. Щетинин В.Д. Экономическая дипломатия. — М.: Между-нар. отношения, 2001.

145. Энтин М.Л. Международные гарантии прав человека: практика Совета Европы. — М.: Междунар. отношения, 1992.

